

Pekka Haapakoski – Om rasismen (1982-86)

Artikelsamling – artiklar ur tidningarna/tidskrifterna *Internationalen*, *Socialistisk Debatt* och *Stoppa rasismen*.

Artikelsamlingen inleds med en nyskriven inledning (från april 2013) som redogör för den historiska bakgrunden och händelseutvecklingen.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Rasisterna måste stoppas!.....	8
5 500 hade fått nog av rasismen	13
Efter överfallet i Folkets hus/Stockholm: Beredskap mot rasisterna!	13
Om rasismen i Sverige – svar till Billy Eriksson	15
Vilka är vi och vad vill vi?	19
Rasismen – var finns den?.....	21
Vilken väg för vår rörelse?.....	24
Invandrararbetarna Europas ödesfråga.....	28
Kampen mot rasismen: En arbetarfråga	30
Bakgrund om svensk flyktingpolitik: Hur ”generös” är den?	34
Rasismens rötter	39
Debatt om Diskrimineringsombudsmannen.....	43

Inledning

Följande samling av antirasistiska artiklar och inlägg är skrivna under första hälften av 1980-talet, då jag var en av initiativtagarna för *Den gemensamma arbetsgruppen mot rasismen* (senare *Riksförbundet Stoppa rasismen*), samt en ledande aktivist i denna rörelse fram till 1987. Artiklarna återspeglar dels rörelsens konkreta organiseringsarbete och aktioner under denna period, men dels också de interna diskussioner som fördes i dess led om rasismens karaktär och om alternatativa handlingslinjer i kampen mot den.

För att kunna förstå hur *Stoppa rasismen* uppstod, vilken karaktär den fick och vilket arbete/aktioner den presterade under sina första år, är det först nödvändigt att kort beskriva – från invandrarnas och flyktingarnas synvinkel – situationen och ”samhällsklimatet” i Sverige sommaren och hösten 1982.

Ännu under större delen av 1970-talet, då våldsamma rasistiska extremistgrupper började växa fram i flertalet europeiska länder (England, Tyskland, Frankrike m fl), förblev Sverige länge en synnerligen fredlig ”ankdam” där det inte fanns något rasistiskt hot och som allmänt ansågs vara invandrarnas/flyktingarnas drömland. Sedan från 1977 och framåt började det dyka upp några varningstecken (rasistkravallerna i Södertälje, hårdhänta utvisningar av t ex assyriska/syrianska och romska flyktingar samt en aktivering av små nazistiska grupper som hade fått ”nytt blod” i vissa ungdomsmiljöer). Allt detta var dock fortfarande synnerligen marginella fenomen – fram till sommaren 1982. Då hände det plötsligt inom 2-3 månader en lång rad spektakulära angrepp/attentat mot invandrare och flyktingar i Sverige – allt ifrån korsbränningar (á la Ku Klux Klan), mordbrand, misshandel, knivattacker och andra former av grovt våld mot invandrare/flyktingar.

I de flesta fallen utfördes dessa dåd av medlemmar i små nazistiska sekter typ ”Nordiska Rikspartiet” (NRP), av litet ”bredare” rasistgrupper typ ”Bevara Sverige svenskt” (BSS) eller av lösare grupper av rasistiska ”skinheads”. Bakom de flesta sådana aktioner gömde sig dock ett fåtal äldre ”sponsorer” med sina rötter i rivaliserande nazistiska sektmiljöer – Niels Mandell, Assar Oredsson, Rolf Petterson, Leif Zeilon osv.

Samtidigt med denna utveckling blev också Sveriges officiella flykting/invandrar-politik allt striktare då den svenska regeringen gjorde allt för att stoppa de stora flyktingströmmarna från kriget Iran-Irak och från inbördeskrigets Libanon. Att socialdemokraterna efter sex års opposition återfick regeringsmakten i september 1982, ändrade ingenting i detta – snarare tvärtom. Med andra ord uppstod det åren 1981-82 gradvis ett nytt politiskt klimat i flykting- och invandrarfrågorna.

Underifrån hotade faran från små underjordiska nazistsektor. (De var en verklig fara för *individuella* flyktingar/invandrare, men ingen *allmän* fara, ty de var alltför isolerade, avskydda och doktrinära för att kunna påverka bredare grupper. Först på 1990-talet och 2000-talet började militanta rasister förstå behovet av att ömsa skinn och inrikta sin propaganda i bredare högerpopulistiska teman för att få fotfäste i större grupper.)

Uppifrån strävade den svenska staten till att stänga gränserna så vattentätt som möjligt för de stora flyktinggrupperna (främst från Mellan östern) och började i detta syfte måla på väggen en allt större hotbild om okontrollerade flyktingvågor som hotade att översvämma Sverige. Denna statliga politik drabbade inte bara stora grupper flyktingar som hade flytt för sina liv och var i stort behov av trygg asyl, utan den bidrog också till – oavsiktligt eller ej – att skapa samma typ av stämningar som rasistpropagandan, öka misstänksamheten mot flyktingar och beskriva dem som potentiell fara för Sverige.

I detta läge uppstod det sommaren och hösten 1982 på flera olika håll en idé om att starta och bygga upp en ny typ av organiserad rörelse mot rasism och invandrarfientlighet samt för en human och generös flyktingpolitik och för flyktingarnas rättigheter. Det fanns ju egentligen ingen samlad och bred antirasistisk rörelse över parti- och organisationsgränser. Visserligen tog 95% av organisations-Sverige – åtminstone i ord – ställning mot rasismen. Detta gällde såväl riksdagspartierna som de ”utomparlamentariska” vänsterpartierna, fackliga organisationerna, andra folkrörelseorganisationer, kulturella organisationer och en uppsjö av ”enfrågeorganisationer”. Våldigt få – om några – av dessa prioriterade dock antirasistiskt arbete, deltog aktivt i det eller organiserade sina medlemmar i konkreta insatser. De flesta riksdagspartierna nöjde sig oftast med att anta en och annan resolution då och då när de kände sig tvungna till det. Och om de krävde något konkret mot rasistiska illdåd eller för humanare flyktingpolitik, riktades kraven undantagslöst och enbart till myndigheterna. Polisen, invandrarverket, domstolarna, regeringen och lagstiftaren skulle vara de som skulle lösa alla problem. Att organisera vanliga människor i sina vardagsmiljöer (fabriker och andra arbetsplatser, skolor, universitet, bostadsområden osv) mot rasistiska hot, för gemensamma aktiviteter mellan invandrare och svenskar, för demonstrationer och andra kollektiva aktioner vid behov osv var (då som nu) en främmande tanke för de flesta etablerade organisationerna i den svenska föreningsvärlden. Och om vissa organisationer (oftast småpartier på vänsterkanten) verkligen satsade på sina medlemmars självaktivitet även mot rasismen, gjorde de det oftast på egen hand – inte genom aktionsenhet över organisationsgränserna.

I denna allmänna situation behövdes alltså en ny typ av organisation som skulle:

- 1) Grunda sig på bredast möjliga enhet över alla organisationsgränser, dvs dra in i gemensamt arbete aktiva antirasister från olika partier, folkrörelseorganisationer och andra föreningar
- 2) Vara oberoende av varje politiskt parti eller annan enskild organisation och inte minst av statliga myndigheter
- 3) Grunda sig på individuellt medlemskap och organisering av sina medlemmar i lokala kommittéer på arbetsplatser, i bostadsområden och andra gemensamma närmiljöer
- 4) Enas om en gemensam minimiplattform kring de viktigaste parollerna om invandrar/flyktingpolitik
- 5) Bygga verksamheten på tanken att det är människornas egen gemensamma aktivitet mot rasism och rasister – och inte tillit till statens och myndigheternas ”hjälp” – som kan slå tillbaka rasismens fara

Under september-oktober 1982 ordnades det i Stockholm en rad möten för att förbereda bildande av en sådan bred, självständig, aktiv och kämpande antirasistisk enhetsorganisation och som ett första steg ordna en stor demonstration som svar på sommarens och höstens rasistangrepp. De första mötena var glest besökta – trots att hela Stockholms föreningsvärld (utom öppet rasistiska partier och föreningar) var inbjudna, men snart växte intresset och kallelsen till den första demonstrationen (30/10 1982) undertecknades av 127 organisationer. I själva demonstrationen deltog minst 5 500 antirasister under 4 huvudparoller: ”Stoppa rasismen”, ”Stoppa diskrimineringen av invandrare”, ”Stärk invandrarnas rättigheter”. ”Solidaritet mellan invandrare och svenskar”. Den handfull rasister som stod bredvid marschvägen och försökte häckla och provocera demonstrationen hade inte en chans att lyckas.

Innan demonstrationen bildades det också en arbetsgrupp för att förbereda demonstrationen och skapandet av en permanent organisation som skulle stå för den fortsatta verksamheten. I brist på bättre förslag kallades gruppen ”Den gemensamma arbetsgruppen mot rasismen” och – konstigt nog – fick den behålla detta namn fram till 1985, då Riksförbundet Stoppa rasismen officiellt bildades. (Strängt taget var den gemensamma arbetsgruppen bara en provisorisk

”ledning” med uppdrag att ge ut en tidning, *Stoppa rasismen*, koordinera lokalgruppernas verksamhet, ta emot och sprida information till lokalgrupper samt förbereda och planera kommande gemensam verksamhet.)

Ryggraden i organisationen blev de lokala antirasistiska kommittéerna som var självständiga och fria att besluta om sina egna aktiviteter men deltog frivilligt i ett gemensamt nätverk och delegerade vissa uppgifter till ”den gemensamma arbetsgruppen”. I början fick också varje lokal kommitté sin representant i arbetsgruppen. Under det första halvåret bildades det ett tiotal lokala kommittéer i Stockholmsområdet (inklusive Södertälje) och under 1983-84 uppstod det en rad nya lokalkommittéer i landet bl. a. i Uppsala, Örebro, Linköping, Göteborg m.fl. När man väl hade nått så långt att rörelsen hade blivit landsomfattande var det inte längre möjligt att behålla den lösliga och delvis oklara organisationsstrukturen, utan det blev nödvändigt att skapa ett riksförbund med delegatkongresser och valda ledningar på alla nivåer.

Hur pass ”representativt” var då den gemensamma arbetsgruppen och de lokala kommittéerna i förhållande till den parti- och föreningsvärld som man ville dra med i aktivt antirasistiskt arbete? Rörelsen var ingen politisk partikartell och delade inte ut några ”fribiljetter” till sin ledning för medlemmarna i de stora partierna, men den gjorde heller inte några formella avgränsningar – utom i fall av uppenbart rasistiska organisationer. Icke alldeles oväntat var vänsterorganisationer (med vissa undantag) och invandrarorganisationer från början kraftigt överrepresenterade bland de aktiva initiativtagarna och därmed under de första åren i den gemensamma arbetsgruppen. Av riksdagspartierna hade bara VpK (nuvarande Vänsterpartiet) en medlem med. Dessförutan bestod arbetsgruppen av en syndikalist (från SAC), en maoist (från SKA), två trotskister (från SP), en medlem vardera från Grekiska riksförbundet, Turkiska riksförbundet, Afrikanska föreningen i Skandinavien och Spånga föreningsråd. Ingen av dessa hamnade dock in i arbetsgruppen som ”representant” för sitt parti / sin organisation utan p.g.a. sina aktiva insatser. Under de senare åren började det dyka upp också enskilda socialdemokrater och medlemmar i bl.a. Folkpartiet och Moderaterna – men inte som resultat av någon ”partivotering”. I de lokala kommittéerna var nog invandraraktivister – av naturliga skäl – en mycket välrepresenterad grupp vid sidan av politiska aktivister.

Den gemensamma plattformen som hela rörelsen stod bakom var densamma som den första demonstrationen hade haft: ”Stoppa rasismen”, ”Stoppa diskrimineringen av invandrare”, ”Stärk invandrarnas rättigheter”. ”Solidaritet mellan invandrare och svenskar”.

Den första parollen (Stoppa rasismen) motiverade till kompromisslös kamp mot alla uttryck av rasism (oavsett från vilket håll de kom) och mot alla rasistiska hat- och våldsdåd med alla tillgängliga medel – inklusive kollektivt självförsvar.

Den andra parollen (Stoppa diskrimineringen av invandrare) förpliktigade rörelsen till att agera i alla fall där invandrarna behandlades på ett orättvist sätt – oavsett om diskrimineringen kom från statliga myndigheters och institutioners sida.

Den tredje parollen (Stärk invandrarnas rättigheter) handlade egentligen om samma sak, men på ett offensivt sätt – genom att kräva att alla lagar och regler som hindrade invandrarna att utöva sina rättigheter (t.ex. rösträtt i riksdagsval) borde ändras.

Den fjärde parollen (Solidaritet mellan invandrare och svenskar) talade helt enkelt om att den rätta vägen att slåss mot all rasism, diskriminering och andra orättvisor var att göra det tillsammans över nationalitetsgränserna och stötta solidariskt varandra.

Huvuddelen av det samlade antirasistiska arbetet som rörelsen presterade, gjordes förstås i de lokala antirasistiska kommittéerna och varierade mycket från fall till fall. Vissa grupper ägnade väldigt mycket tid och arbete åt att sammanföra invandrare och svenskar i kulturella och sociala sammanhang för att stärka grundvalen för ömsesidig solidaritet. Andra jobbade

stenhårt med enskilda fall av rasism/diskriminering som drabbat någon i deras område. Andra igen agerade mycket offensivt utåt genom att organisera demonstrationer och andra aktioner för att konfrontera rasistiska manifestationer på gator och torg.

Rörelsen som var så decentraliserad och inriktad på lokalt arbete behövde dock också vissa gemensamma kampanjer, centralt beslutade aktioner och en gemensam röst och informationskanal för att överhuvudtaget kunna hålla ihop.

Våren 1983 – då det redan fanns 7-8 fungerande lokalkommittéer i Stockholmsområdet och nya sådana började dyka upp i övriga landet, lanserade gemensamma arbetsgruppen en viktig central kampanj som gällde diskriminering i den svenska arbetsmarknaden. Rederiet Silja Line, som var den största aktören i färjetrafiken mellan Sverige och Finland, sade upp – med Sjöfolksförbundets goda minne – hela sin finskspråkiga personal på färjan Svea Corona utan någon hänsyn till LAS-ordningen. Som bortförklaring av detta uppenbart diskriminerande förfarande hänvisade Silja Line till ”sjösäkerhetsskäl” – även om den inte kunde redovisa ett enda konkret fall där ”säkerhetsproblem” hade uppstått p.g.a. språkskäl. Den berörda, uppsagda personalen tog upp fallet i Arbetsdomstolen och fallet fick mycket publicitet i media. Tidningen *Stoppa rasismen* slog upp stort de diskriminerande uppsägningarna, medlemmarna i rörelsen bombarderade andra tidningar med talrika insändare och lokalkommittéerna organiserade massiv utdelning av flygblad som uppmanade till bojkott av Silja Line – inte minst framför Siljas huvudkontor vid Stureplan. Resultatet av den utdragna konflikten blev en delseger i Arbetsdomstolen som dömde Silja Line till stora skadestånd och till löften att eventuellt återanställa de flesta uppsagda. Stoppa-rasismen-kampanjen kan givetvis inte ta åt sig äran för denna seger, men den bidrog till den opinionsbildning som starkt påverkade Arbetsdomstolen (och fick väldigt många finsktalande resenärer att avboka sina Silja-biljetter till Finland).

Under samma år gjorde antirasistkommittéerna i Stockholm också en massiv propagandasatsning under den radikala rockfestivalen ”Rock against depression” där Stoppa rasismen var en medarrangör. Under hösten togs också ett långt steg för att stärka rörelsens organisationsstruktur och demokratiska karaktär genom att välja en ny gemensam arbetsgrupp med regelrätta delegatval.

Från 1984 och framåt blev dels flykting- och asylfrågan och dels rasistgruppernas hotfulla provokationer och angrepp allt centralare problem och prioriterades kraftigt upp av Stoppa rasismen-rörelsen. I flyktingpolitiken drogs tumskruvarna allt hårdare åt under invandrarminister Anita Gradins ledning. Av- och utvisningar – ofta direktavvisningar utan någon prövning – av flyktingar framför allt från Mellanöstern ökade kraftigt. Gränserna stängdes allt vattentätare – ofta med hemliga avtal med öststater som DDR om att hindra asylsökandes resor till Sverige. Den nya versionen av ”terroristlagen” (1985) ökade möjligheterna att ”straffa” t.ex. kurdiska flyktingar med ”kommunarrest” utan rättslig prövning osv. Alla dessa åtgärder sammantagna förvärrade drastiskt de asylsökandes situation i Sverige.

I april 1984 ordnade Stoppa rasismen i Stockholm ett mycket välbesökt flyktingmöte till försvar av asylrätten som också blev allmänt positivt bemött även i massmedia. Från två skilda håll var dock bemötandet mindre vänligt. Invandrarminister Anita Gradin, som i samma hus samtidigt hade ett möte till försvar för *sin* flyktingpolitik, vägrade absolut att låta Stoppa rasismens medlemmar att ställa frågor eller att överhuvudtaget att tala med dem. Och en del rasistiska provokatörer hade tagit sig in i Stoppa rasismens flyktingmöte med syfte att störa och upplösa det – men mötets ordningsvakter hindrade detta och föste bestämt ut mötestörarna.

År 1985 genomfördes – samtidigt och samordnat med Västeuropas andra antirasistiska rörelse – en internationell invandrarkampanj med huvudparoller ”Till Europa hör också de 15 miljo-

ner invandrararbetarna” och ”Lika rättigheter för invandrare”. Även i den kampanjen hade försvaret av asylrätten en framträdande plats. Kampanjen avslutades med stora demonstrationer i bl.a. Stockholm och Göteborg, varav Stockholms-demonstrationen drog 3500 deltagare.

Följande år – 1986 – gick Stoppa rasismen ut med en stor flyktingkampanj med parollerna ”Försvara asylrätten”, ”Stoppa direktavvisningarna” och ”Upphäv terroristlagen”. Kampanjen fick lokalt många former men blev också ganska ojämn. Den avslutades åter med nationella demonstrationer i Stockholm och Göteborg samt en mycket professionellt organiserad flyktingtribunal i Stockholm. Uppslutningen till denna blev dock klar mindre än väntat. En del av förklaringen till detta kan kanske sökas i det speciella politiska klimatet efter Palmemordet i februari. Det hade haft en förlamande effekt på många politiskt aktiva människor och dessutom gjort kritiken av den socialdemokratiska flyktingpolitiken eller Hans Holmér’s kurdjakt till en mycket känsligare fråga.

Den andra kraftigt prioriterade frågan för Stoppa rasismen från 1984 och framåt blev – mot vår vilja – frågan om hur vi skulle bäst svara på rasisternas provokationer och fysiska angrepp. Vi ville absolut inte överdriva faran från dessa desperata men små och isolerade grupper, utan ansåg som vår viktigaste uppgift vara att bemöta rasismen och diskrimineringen från samhällets makthavare: statliga myndigheter, arbetsgivare, hyresvärdar och allehanda småpåvar. Men eftersom de nazistiska och rasistiska smågrupperna dels uppenbarligen hade vunnit ett visst fotfäste i några ungdomsmiljöer och samtidigt blivit mycket djärvare och våldsammare i sina ”styrkedemonstrationer” och lokala försök att ”ta gator och torg i besittning” vid väl valda tidpunkter (30 november, 1:a maj), kunde vi inte ignorera dem. Deras fysiska angrepp på enskilda invandrare, antirasister och vänsteraktivister hade blivit en verklig fara och där deras offentliga aktioner inte mötte något motstånd, spred de *rädsla* i mycket bredare kretsar. Därför blev det från 1984 och framåt också *en* viktig uppgift för Stoppa rasismen-rörelsen att bemöta rasisternas och nazisternas ”styrkedemonstrationer” med större styrka samt organisera försvar för våra möten och demonstrationer – och vid behov även för hotade individer.

Den första större styrkemätningen blev 1:a maj 1984 då BSS (Bevara Sverige Svenskt) och dess öppet ”bruna” allierade försökte – på arbetarnas kampdag – hålla ett stort möte i centrala Stockholm och sedan marschera genom stan bakom sina hatparoller. Stoppa rasismen i Stockholm hade redan tidigare organiserat en särskilt ordningsstyrka för att försvara våra demonstrationer mot angrepp och till 1:a maj mobiliserade vi flerfaldigt större mängd antirasister – 1600 – än BSS:arna hade på sitt möte. Just på grund av vårt överlägsna antal och vår disciplinerade ordningsstyrka blev det ingen fysisk sammandrabbning. Vi omringade helt enkelt deras möte, hindrade deras tilltänkta marsch genom stan och väntade lugnt tills de var beredda att rulla ihop sina banderoller och smita hem.

Bland en del liberaler – med ömmande hjärta för rasisters och nazisternas demokratiska rättigheter – kritiserade man oss för att vi ”kränkte” deras frihet att ha möten och demonstrera, men vi visste mycket väl att deras möte vamlade av rasistiska stridstuppar som tidigare deltagit i flera fall av feg misshandel och attentat mot försvarslösa ”motståndare” och att praktiskt taget alla mötesdeltagare var beväpnade med diverse tillhyggen som de ansåg sig ha ”friheten” att använda mot alla som inte behagade dem.

Stockholms exempel om hur nazister och andra rasister kan och bör stoppas spreds sedan ganska snabbt till övriga landet. I Göteborg stoppade de lokala antirasistiska kommittéerna med hjälp av en stor demonstration ”Nordiska Rikspartiets” möte i Folkets hus genom att helt enkelt stänga vägen för dem och hindra deras inmarsch i arbetarrörelsens hus.

I Växjö i april 1985 hände något ännu bättre. En nazistsekt skickade till stan en liten uniformerad grupp av sina medlemmar (ingen av dem hemmahörande i stan) för att på torget hålla

ett öppet hatmöte. I Växjö fanns ingen antirasistisk lokalkommitté, men inom kort började det samlas massor med folk då nyheten om ett pågående nazimöte spred sig – till slut var de cirka 3000. Så snart de hade fått klart för sig talarnas budskap, gick de till handling. Nazisternas försök att starta sin marsch genom stan förvandlades till vild, panikartad flykt medan halva stan angrep dem och jagade dem ända till järnvägsstationen där de lyckades låsa sig in i toaletten för att rädda skinnet. De fick vänta flera timmar tills polisen kom för att rädda dem och slussa dem ur stan! Många av de etablerade tidningarna tyckte att det som hände i Växjö var ”otäckt”, men växjöborna tyckte tydligen att det mest otäcka var nazisternas försök att skrika ut sitt hatbudskap i deras stad!

När nazisterna sedan 1:a maj samma år försökte igen att marschera i Stockholm och ta revansch för Växjö, gjorde Stoppa rasismen samma sak som året innan: ordnade ett stort möte (ca 1000) för antirasister i Humlegården där nazisterna hade aviserat sitt möte. Inga nazister vågade dock dyka upp och kräva sin ”rätt” att ha möte i Humlegården. I stället blev det ett stödmöte för Växjö där.

I augusti försökte ”Nordiska rikspartiet” att sprida sitt budskap i Helsingborg men fick samma omilda mottagning som i Växjö. Sedan dröjde det ett tag innan nazisterna försökte ”ta gatorna i besittning” i någon större stad. En del av grupperna blev ordentligt demoraliserade, andra inriktade sig mer till våld och terroraktioner mot enskilda invandrare och antirasister. Mid-sommaren 1986 misshandlade ett gäng rasistiska skinheads Ronny Landin till döds därför att han hade försökt hindra dem att terrorisera värlösa invandrarbarn på en camping. Det skapade en våg av avsky mot rasister och nazister i landet. En del av dem gick mer eller mindre under jord och började ägna sig ännu mera åt våldsamma terroråd (”väpnad kamp”). En del andra började fundera om det inte skulle vara bättre att ta av sig nazistuniformerna, göra rasismen lite mera ”rumsren” och ge sig in i politiken för att kunna vinna inflytande i betydligt bredare grupper. 1990-talets ”Ny demokrati” och 2000-talets ”Sverigedemokraterna” är resultat av den metamorfosen.

Stoppa rasismen för sin del hade inga skäl att tänka om. Ronny Landins tragiska död hade återigen visat vilken fruktansvärt fara nazistiska och rasistiska fanatiker var även för enskilda människor. (Han hade aldrig deltagit i någon politisk eller antirasistisk aktivitet, men han vågade försöka stoppa våldsverkarna och fick betala med sitt liv.) Det civilkurage han visade fick dock inte glömmas och därför började Stoppa rasismen årligen dela ut Ronny Landin-pris till individer som hade visat särskilt mod och vilja att stå emot rasistiskt våld.

Rörelsens viktigaste forum och informationskanal för var förstas tidningen *Stoppa rasismen* (där jag ingick i redaktionen 1982-1987). Tidningen användes utåt för att skapa opinion för kampen mot rasismen och *mobilisera* till rörelsens aktioner och verksamhet samt inåt för att sprida information om de lokala kommittéernas aktiviteter samt att informera dem om gemensamma beslut och aktioner. Därutöver fungerade den också som rörelsens eget diskussionsforum – och ett sådant behövdes, ty eftersom rörelsen bestod av aktiva från många olika partier och andra föreningar, var det också naturligt att det fanns många olika åsikter om rasismens orsaker och karaktär, om de bästa och effektivaste sätten att bekämpa den och om rörelsens förhållande till staten och dess myndigheter i den kampen.

Debatten var livlig och ibland ganska vass, men skapade aldrig någon splittring i leden, ty alla förstod hur viktigt det var att behålla den gemensamma fronten mot rasismen. Följande artikelsamling återspeglar viktiga delar av dessa debatter, framför allt om den moderna rasismens rötter och karaktär, dess förhållande till olika samhällsklasser och klassintressen, om möjligheten/önskvärdheten att använda staten och statliga myndigheter i kampen mot rasismen (t.ex. genom att kräva förbudslagar mot organisationer) samt om hur och i vilka situationer rasistgruppernas ”styrkedemonstrationer” och aggressiva aktioner på gator och

torg borde bemötas. Dessutom diskuterades den svenska flykting- och invandrapolitiken också livligt inom rörelsen.

Artiklarna – publicerade 1982-86 i *Stoppa rasismen*, *Internationalen* och *Socialistisk debatt* – representerar *en* analys och handlingslinje bland flera andra som diskuterades inom Stoppa rasismen – men en som hade ganska stort inflytande för dess vägval och aktioner dessa år.

Jag själv lämnade aktiv medverkan i Stoppa rasismen 1987. Sedan dess har mycket vatten runnit under broarna. Stoppa rasismen lär finnas kvar, men har bytt skepnad flera gånger sedan dess. Situationen idag är också mycket annorlunda jämfört med 1980-talet. En stor del av den rasistiska ”underground”-miljön har gjort sig ”rumsren” och en del sitter idag i riksdagen (även om en del sekter fortsätter planera för ”raskrig”). Den svenska flyktingpolitiken har inte nödvändigtvis blivit generösare sedan Sverige blev en del av ”fästning Europa”. Nya antirasistiska grupper och rörelser har vuxit fram – allt från militanta AFA-grupper till gulliga men handfallna antirasistnätverk mellan de etablerade partierna. Oavsett hemvist kan det ändå vara nyttigt för dagens antirasister att bekanta sig med 1980-talet erfarenheter och diskussioner.

18/4 2013

Pekka Haapakoski

Rasisterna måste stoppas!

Ur *Internationalen* nr 43 1982 (28 oktober)

Vad är rasismen? Vilka bär ansvaret för den? Hur kan den bekämpas?

På de här frågorna svarar Pekka Haapakoski från Socialisternas partistyrelse med anledning av den senaste tidens hårdnande angrepp mot invandrare och det begynnande motståndet mot rasisterna.

Haapakoski är också en av initiativtagarna till demonstrationen mot rasismen i Stockholm på lördag.

Ökningen av rasistisk propaganda. Skärpta angrepp mot invandrare och politiska flyktingar. "Skinheadsbråk".

Under de senaste månaderna har frågan om rasismen åter blivit brännande i svensk politik – och massmedia.

Kvällstidningarnas och övriga massmedias nyhetskungriga skribenter har tolkat frågan hit och dit – från skräckvisioner om omedelbart hotande rasistiskt massvåld till systematisk bagatellisering av de rasistiska aktionerna som yttringar av aningslösa ungdomars aktivitetsbehov.

Den gemensamma nämnaren för massmedias behandling av rasismen har dock varit den nästan totala frånvaron av djupare frågor och svar om rasismens orsaker, karaktär och förutsättningar.

Vad är rasismen och varifrån kommer den? Vilka bär ansvaret för den och hur stor fara är den i dagens Sverige? Vilka krafter har intresse av att bekämpa den och hur kan den bekämpas? Sådana frågor är viktiga, inte bara för dem som på kort sikt är mest utsatta för rasismens hot, utan för hela den arbetande befolkningen i Sverige.

Eftersom de borgerliga massmedierna varken kan eller vill ge några svar på sådana frågor, är en socialistisk analys om rasismen och kampen mot den mer aktuell än någonsin.

Förakt, hat och fördomar

Rasismen är en ideologi vars främsta innehåll består av förakt, hat och systematiska fördomar mot människor tillhörande andra raser. Dessa beskrivs ofta som "lägre varelser" som måste diskrimineras, isoleras, förslavas eller t o m utrotas för att skydda "den högre rasen".

Denna ideologi är inget nytt fenomen. Den har i olika variationer genom århundraden dykt upp i land efter land och i vissa extrema fall – som t ex i Hitlers Tyskland samt dagens Sydafrika och Israel – t o m upphöjts till officiell statsideologi.

Trots att de rasistiska "teorierna" saknar all vetenskaplig grundval, har de segt levt vidare. Gång på gång har de även vunnit ett visst stöd i olika länder, framför allt under svåra krisperioder.

Varför är då rasismen ett så seglivat fenomen trots all sin vetenskapliga ohållbarhet och sitt blodiga och skamliga rykte?

Ställer man frågan till en liberal borgerlig antirasist, blir svaret oftast att allt beror på brist på upplysning hos de okunniga och fördomsfulla "lägre klasserna". En liberals recept mot

rasismens sjukdom är tålmodigt, faderligt upplysningsarbete uppifrån för att skingra massornas fördomar.

Täckmantel för imperialism

Denna liberala förklaring bortser dock fullständigt från rasismens bakomliggande materiella grundvalar och döljer därmed också – avsiktligt eller ej – de verkligt ansvariga för dess fortlevnad.

Rasismen är inte någon abstrakt idé som dykt upp i människors huvuden ut ur tomma intet. Tvärtom kan man säga att den under en lång period har vuxit fram som en återspeglning av mycket konkreta makt-, förtrycks- och utsugningsförhållanden mellan folk tillhörande olika raser.

När de vita europeiska nationerna på 1500-talet med eld och svärd började sprida sin makt på andra kontinenter och när de genom århundraden byggde upp sin nuvarande välfärds grundvalar genom att bortröva och förslava miljoner människor i Afrika och på andra håll, behövdes en särskild ideologi. Denna skulle berättiga de oerhörda brotten i de breda massornas ögon och övertyga dem om att Afrikas svarta eller Amerikas indianer egentligen inte var likvärdiga människor utan ”lägre varelser”.

Och när de europeiska makterna i slutet av förra århundradet började dela världen med varandra genom hänsynslösa koloniala erövringskrig, var det viktigt att inpränta i människors medvetande att koloniernas ”infödingar” inte var kapabla att styra sig själva.

Historiskt sett har rasismen i den ”vita” delen av världen alltså vuxit fram som en ideologisk täckmantel för de härskande klassernas politik – under de senaste århundradena framför allt som uttryck för de kommersiella och industriella borgarklassernas imperialistiska intressen.

Därför kan man utan överdrift beskriva rasismen som en borgerlig ideologi, som vuxit fram utifrån denna klass' intressen och under en lång period medvetet odlats och propagerats av just borgarklassen.

Kontrollerad rasism

Men vilken grundval har rasismen i dagens västvärld då kolonialpolitiken och slaveriets tid sedan länge är över?

Svaret är att en kontrollerad rasism fortfarande ligger i de härskande kapitalistklassernas intressen att upprätthålla.

Borgarklasserna och de härskande politikerna även i de mest liberala och ”upplysta” stater – som t ex Sverige – har minst sagt en tudelad själ när det gäller rasismen. Sverige och alla västvärldens rika kapitalistiska länder grundar fortfarande sina rikedomar till stor del på ekonomisk utsugning av ”u-ländernas” folk. Det sker genom bl a ojämnt handelsutbyte, bundna krediter, utnyttjande av svältlöner etc.

Den styrande borgarklassen har därigenom intresse av att hålla dessa länders folk ”på plats” – inte minst genom att vattentätt stänga sina gränser mot den tänkbara stora invandringen av fattiga, länders arbetslösa massor.

Samtidigt har dock de flesta västländers – inklusive Sveriges – ekonomier under flera årtionden behövt nya tillskott av invandrad arbetskraft från andra länder. Detta för att klara produktionens ständiga tillväxt och vinsternas ökning.

Dessa problem har lösts genom att tillåta en viss invandring av utländsk arbetskraft från vissa länder under de statliga och politiska myndigheternas strikta kontroll.

Gammaldags öppet rasistiska ideologier har därmed blivit tveeggade svärd i den moderna borgarklassens händer och ersatts med vackra fraser om ”samarbete” och ”lika rättigheter” för invandrare som t ex i Svenska invandrarverkets målsättningstexter.

Borgarklassen, i Sverige som i övriga västländer, kommer dock aldrig att helt kunna släppa rasismen, som de fortfarande behöver i viss mån – speciellt i samhälleliga krissituationer.

Den måste fortfarande strikt kunna reglera invandringen, öka och minska den enligt sina behov, välja vilka som får komma in i landet och vilka som skall hållas borta. På så sätt rättfärdigas polisförföljelser och utvisningar av ”illegala” invandrare samt utsås splittring mellan arbetare av olika ursprung för att underlätta borgerlighetens offensiv mot hela arbetarklassen.

De stora västeuropeiska ländernas allt mer diskriminerande och rasistiska invandrapolitik de senaste åren är ett välталigt bevis på detta. Trots de viktiga skillnaderna i den nuvarande politiken tyder allt på att den svenska staten kommer att gå samma väg då behovet uppstår.

Var ligger rasistfaran?

Den rasistiska faran i dagens Sverige kan på intet sätt reduceras till en handfull underjordiska fascistgrupper som mestadels består av mer eller mindre mentalt störda individer. Inte heller till de frustrerade ungdomsgäng som valt invandrare till sina måltavlor.

Dessa gruppers sjuka hatpropaganda och enskilda våldsdåd är visserligen på kort sikt en fara för många invandrades säkerhet och levnadsvillkor. Som sådana måste de bestämt och kraftfullt stoppas och drivas tillbaka till sina råtthål.

På längre sikt består dock den stora faran av en farlig kombination av omständigheter.

Dels är den svenska kapitalistiska ekonomin på väg in i en allt djupare kris som ökar de härskandes lockelser att så splittring mellan de arbetande och medvetet använda nationella- och rasmotsättningar till sin egen förmån.

Dels är majoriteten av de arbetande människorna fortfarande passiva inför situationens faror. Arbetarrörelsens socialdemokratiska ledning står samtidigt ner handfallen än någonsin i sitt fåfänga försök att lösa systemets kris på kapitalismens egna villkor.

De borgerliga partiernas reaktioner inför den senaste tidens rasistiska angrepp har framför allt präglats av gränslöst hyckleri och skenhelighet.

Dessa partier har under de senaste sex åren varit huvudansvariga för en ”åtstrammingspolitik” som drastiskt minskat just de resurser och serviceformer som invandrarna hade behövt för att göra verklighet av de ”lika rättigheter” som de har på papper.

Samma borgerliga partier har genom sin krispolitik år för år ökat arbetslösheten och konkurrensen om arbetsplatser mellan svenska och invandrare, vilket de rasistiska grupperna inte har varit sena att utnyttja för sina syften.

De alltmer hårdhänta utvisningarna av politiska flyktingar till diktaturländer från Chile till Iran, de förnedrande poliskontrollerna av ”suspekta” (mörkhyade) individer, det ökade sängkammarsnokandet mot misstänkta ”skenäktenskap” och fängelseförvaring av t o m små barn har visat borgarpartiernas verkliga ansikten bakom den humana masken.

Genom att kraftigt öka spärrarna mot all ”utomnordisk” invandring skärpte de borgerliga partierna under sin regeringstid ytterligare den rasistiska och diskriminerande delningen av möjliga invandrare till ”önskvärda” och ”icke-önskvärda”.

En av den f d invandrarministern, Karin Anderssons, främsta ”insatser” i rasismdebatten var att konstatera att invandrarfientligheten bäst kunde bemötas genom fortsatt invandringsstopp. Innebörden är att invandrarfientligheten i sista hand orsakas av invandrarna själva.

De borgerliga partierna och den klass de representerar är inga vänner av invandrare. Under krisens fortsatta skärpning är det fullt möjligt att de i högre grad kommer att gå över från sin nuvarande dolda rasism till mer öppna och hänsynslösa former.

Arbetarnas enhet

Det är alltså oundvikligt att den rasistiska *faran* kommer att växa de närmaste åren – både uppifrån, från de svenska myndigheterna, och nerifrån, från de rasistiska grupperna.

Däremot finns det ingenting som säger att rasismen automatiskt kommer att kunna *genomföra* en segerrik frammarsch. Allt beror på hur starka krafter som kommer att kunna mobiliseras mot denna frammarsch.

Hur många människor är beredda att demonstrera mot rasismen på gator och torg, resa slagkraftiga krav mot all diskriminering, kämpa för lika rättigheter och solidaritet mellan invandrare och svenskar, isolera och jaga bort rashatarna samt föra en aktiv antirasistisk kamp i tusen andra former?

Rasismens verkliga bakgrundskrafter i den svenska borgarklassen och statsapparaten samt bland de små hatgruppernas hårdhudade slagskämpar representerar en kvantitativt sett mycket liten grupp. Den kan isoleras och slås tillbaka med den stora majoritetens bestämda motreaktion.

Kärnan i denna stora majoritet består av ingenting annat än den arbetande befolkningen i Sverige – av såväl den svenska som den invandrade arbetarklassen.

Oavsett vilka seglivade fördomar en del svenska arbetare kan ha mot sina kamrater från andra länder och oavsett vilka kortsiktiga ekonomiska intressen några svenskfödda arbetare kan ha för att ”skydda” sina jobb mot ”konkurrensen” från sina invandrade kamrater, finns det mångfaldigt starkare faktorer som talar för grundläggande intressegemenskap mellan arbetare av olika nationaliteter.

Arbetarklassens främsta styrka i kamp för sina rättigheter har ju alltid bestått av dess enhet över alla ålders-, köns- och nationalitetsgränser. Allt som splittrar denna enhet tenderar att försvaga hela klassen.

Speciellt i ett läge där kampen mot arbetslöshet, lönedepressning och social nedrustning mer och mer blir ett livsvillkor för alla arbetande, ligger det i allas intresse att motverka varje splittringsförsök utifrån. Den kortsynta konkurrensen om jobben och anslagen måste ersättas med enad strid för arbete och bra samhällsservice för alla.

Varje slapphet inför försöken att lasta över krisens bördor på invandrare eller andra grupper av arbetare underlättar bara arbetsgivarnas offensiv. Varje tolerans mot laglig eller olaglig diskriminering av invandrare kan senare bli ett hot mot den svenska arbetarrörelsens rättigheter.

Huvudprincipen i bemötandet av dessa angrepp och splittringsförsök måste vara: En för alla – alla för en!

Av de krafter i det svenska samhället som har det största faktiska intresset och samtidigt den största organisatoriska styrkan att bekämpa rasismen och diskrimineringen är fackföreningsrörelsen den verkliga ryggraden.

Fackföreningsrörelsen är den naturliga gemensamma kamparenan för såväl de svenska som invandrade arbetarna. Och den dagen som fackföreningsrörelsen är beredd att kasta hela sin väldiga styrka in i aktiv strid mot rasism och diskriminering, kommer vägen till seger att stå öppen.

Att fackföreningsrörelsen hittills varit så ovillig och trög att reagera, beror på dess nuvarande politiska och organisatoriska svagheter under den socialdemokratiska ledningen. Denna har under årtionden låtit organisationerna förfalla genom en passivisering av medlemmarna, genom allt starkare inre byråkratisering och genom att aktivt stödja den svenska borgarklassens reaktionära invandrapolitik och ekonomiska intressen.

I den nuvarande krisen innebär den socialdemokratiska regeringspolitiken och facket stöd till densamma, fortsatt hårdhänt åtstramning som speciellt drabbar invandrare. Den innebär fortsatt handfallenhet inför ökande arbetslöshet och lönedepressning och fortsatta polisförföljelser med utvisningar av invandrare och flyktingar från statens sida

Aktiveringen av fackföreningsrörelsen mot rasism och diskriminering går hand i hand med kampen att förvandla facket till ett demokratiskt och stridbart verktyg i alla arbetandes händer.

I brist på starka reaktioner från fackföreningsrörelsens sida har invandrarnas och flyktingarnas egna organisationer i nuläget fått bära huvudbördan av organiseringsarbetet mot rasismen.

Dessa organisationer har ett naturligt motiv att reagera mot ett akut hot som i första hand drabbar deras egna medlemmar. Dessutom kan de snabbast och effektivast nå alla invandrare – även dem som inte är med i produktionen och i de fackliga organisationerna.

Grundförutsättningen för en segerrik kamp på längre sikt är dock att dessa organisationer håller ihop och inte låter nationella motsättningar splittra dem sinsemellan. De måste även från första början söka en gemensam kampfront med svenska arbetare – inte minst genom att själva aktivera sig som arbetare och ställa ökade krav inom den fackliga rörelsen.

Kampen mot rasism och diskriminering är en svår och mångsidig uppgift. Den måste föras samtidigt på många olika områden.

En aktiv informations- och upplysningskampanj för att påvisa diskrimineringen och bemöta raspropagandan är en nödvändighet för att vinna över den stora majoriteten och för att isolera den lilla minoriteten som faktiskt har intresse av att upprätthålla rasismen.

Stora demonstrationer och andra massaktioner är också nödvändiga för att visa upp den anti-rasistiska opinionens styrka och för att ställa krav till statsmakten mot all diskriminering av invandrare; för lika rättigheter och mot den restriktiva och diskriminerande invandringspolitiken.

Ett stadigvarande arbete på arbetsplatser, i bostadsområden och andra sammanhang genom arbetarorganisationernas, invandrarorganisationernas och alla antirasisternas samlade insatser är en nödvändighet för att skapa fasta grundvalar för en bestående solidaritet mellan arbetande av olika nationaliteter.

En nödvändig länk i detta organiseringsarbete är också beredskapen och förmågan att bemöta rasisternas våldsamma provokationer och skydda dem som dagligen är mest utsatta för dessas angrepp

Inför sådana angrepp hjälper varken små isolerade ”hämndaktioner” eller passiva vädjanden om polisens och myndigheternas skydd. Bland polisen och andra myndigheter vimlar det av rasister som ofta känner större sympati för angriparna än för deras offer. Dessutom skulle polisens massiva närvaro i invandrarområden skapa vida fler problem än den skulle lösa.

Bara en bred självorganisering och självförsvar bland vanliga arbetande människor – svenska och invandrare – kan definitivt sopa undan den rasistiska pesten och hotet av rasistiska våldsdåd.

I denna kamp, såväl som i den allmänna kampen för ett samhälle utan all nationell- eller klassdiskriminering, är nyckeln till framgång den gamla goda kampparollen: Våga kämpa, våga segra!

Pekka Haapakoski

5 500 hade fått nog av rasismen

Ur *Internationalen* nr 44 1982 (4 november)

En av talarna vid demonstrationen var Pekka Haapakoski, socialist och medlem i Arbetsgruppen mot rasism. Vi saxar ur hans tal till demonstranterna:

”Det finns starka tendenser idag att göra invandrare till syndabockar för den ekonomiska krisen, och anklaga oss för den ökade arbetslösheten och alla andra problem som följer i den kapitalistiska krisens kölvatten. Vi måste gemensamt sätta stopp för alla sådana försök.

Det gäller att gemensamt kräva rösträtt till riksdagen för alla som arbetar här i landet. Det gäller att kraftigt gå emot kris och åtstramningspolitik. Och det gäller att definitivt gå mot sådana skandalösa saker som fängelseförvaring av barn, tvångsdrogning av politiska flyktingar och förnedrande poliskontroller.

Vi måste skapa en bred aktivitet och medvetenhet bland vanliga arbetande människor i fackliga organisationer, i bostadsområden, i skolorna och överallt där vi finns.

Vi kan inte, och bör inte, vänta på att polisen ska lösa våra problem och skydda oss mot rasisterna.

Vi kommer att kunna bygga upp en verklig solidaritet mellan arbetare från olika länder, och snabbt och effektivt besvara varje provokation från de rasistiska grupperna.

När jag idag ser framför mig denna väldiga samling av demonstranter har jag fullt förtroende för våra möjligheter.”

Efter överfallet i Folkets hus/Stockholm: Beredskap mot rasisterna!

Ur *Internationalen* nr 48 1982 (2 december)

Rasisttumult på Folkets hus i Stockholm. F d chefen för Invandrarverket Kjell Öberg, drivs på flykt och mötet upplöses.

Pekka Haapakoski – en av arrangörerna bakom den stora demonstrationen mot rasism i Stockholm för några veckor sedan – skriver om händelsen, dess innebörd och konsekvenser.

Haapakoski är också ledamot av Socialisternas partistyrelse.

Stockholm den 18 november. Ett femtiotal människor samlas till ett möte i Folkets hus för att diskutera svenskarnas attityder till invandrare. Och för att höra den f d chefen för invandrarverket, Kjell Öberg, inleda om detta tema.

Men mötespubliken består inte bara av välvilliga åhörare. Även en grupp stridsberedda skinheads dyker upp i sällskap av en storvuxen äldre man – den ökände taxichauffören och

rasistledaren Rolf Petterson. Samme man som genom sin förening ”Öppet forum”, en längre tid lyckats använda närradiosändningarna i rasistpropagandans tjänst.

På sistone har Pettersson allt mer tagit på sig rollen att agera utåt som alla rasistgruppers officiella ”talesman” och leda sina unga anhängares provokativa aktioner som en slags självutnämnd führer.

Tumult

Inte heller i kväll dröjer det länge innan han skrider till handling. Så snart inledningen börjat, avbryts den av Petterson och hans kortsnaggade stridstuppar. De ropar rytmiskt rasistiska slogans och skällsord mot talaren: ”Folkförrädare”, ”kommunistjävel”, ”svin”...

Inledaren försöker fortsätta trots allt tätare och allt mer högröstade rop. Till sist går det inte. Han börjar samla sina papper för att gå.

Då bryter tumultet ut. Petterson och hans anhängare har hunnit hetsa upp sig ordentligt och vill inte släppa Öberg utan vidare. De rusar mangrant mot podiet och hotar honom:

– Du är Sveriges störste landsförrädare! Du borde få en kula genom huvudet!

Öberg vågar inte lämna salen genom huvudentrén utan flyr bakvägen.

Mötet är avbrutet och talaren på flykt. Kvar blir en handfull uppretade rasister som lovar att ”märka” honom vid första bästa tillfälle. Kvar blir också den stora majoriteten vanliga mötesdeltagare. De får kraftlöst konstatera att en handfull provokatörer har tillintetgjort deras demokratiska rättighet att genomföra sitt möte och lyssna på den talare de vill.

Och detta händer mitt i arbetarrörelsens högberg, Folkets hus. Inte i Tyskland eller Italien på 20-talet utan i Stockholm, Sverige hösten 1982!

Blixtljus

Trots att intermezzot i Folkets hus väckt relativt litet uppmärksamhet i massmedia, kastar det blixtljus över vissa principiellt viktiga frågor.

Det ger också ett skolexempel på den mäktiga svenska arbetarrörelsens sårbarhet och kraftlöshet under sin nuvarande reformistiska ledning. Vad är arbetarrörelsens numerära styrka och maktpositioner värda om den inte kan eller vill skydda sina egna möten i sitt eget hus mot en handfull rasistprovokatörer?

Varför kunde inte femtio mötesdeltagare kasta ut några högröstade gaphalsar?

Varför reagerade varken SAP eller den fackliga rörelsen på denna grova kränkning av mötesfriheten?

Och om några rasister ostraffade kan trakassera och hota en riksbekant figur som Kjell Öberg, vem går då säker?

Tiga ihjäl?

Varken arbetarrörelsens reformistiska ledning eller Kjell Öberg själv har några svar på dessa frågor. De föredrar att försöka ”tiga ihjäl” händelsen.

Frågan om arbetarrörelsens organiserade självförsvar är alltför främmande för dem som är genomsyrade av regeringskansliernas och parlamentariska församlingars nedsövande atmosfär och ”spelregler”.

Vad gäller Öberg själv, så tvekar han t o m att använda tillgängliga lagliga medel – som rättegång mot sina förföljare, uppenbarligen av rädsla att ge rasisterna för mycket publicitet.

Men demokratiska friheter är hotade och rasismen kan inte ”tigas ihjäl”. Tvärtom kommer dess inflytande och hot att växa i den allt djupare samhällskrisens kölvatten under de närmaste åren.

Utan att måla skräckvisioner om något nära förestående rasistiskt stormanfall, kan man säga att rasistangreppen kommer att växa och få våldsammare karaktär i framtiden. Liksom det har blivit fallet överallt i de större västeuropeiska länderna.

Och varje undfallenhet inför dessa angrepp kommer att uppmuntra rasisterna till allt djärvare aktioner!

Självförsvar

Svaret på detta hot är helt enkelt arbetarrörelsens, invandrarorganisationers och alla folk-rörelsers organiserade självförsvar för att skydda sina egna möten och sina medlemmar mot provokationer och våldsamma hot.

Denna uppgift kan inte lämnas till polisen och andra myndigheter. Dessa är varken några pålitliga allierade mot rasisterna eller önskvärda ”gäster” på arbetarrörelsens interna möten.

Självförsvaret och skyddet av mötesfriheten måste självklart organiseras mellan de olika arbetar-, invandrar- och andra folk-rörelseorganisationerna på ett brett och icke-sekteristiskt sätt. Organisationerna måste samarbeta med varandra och de starkare ställa upp för de svagare utifrån principen ”en för alla – alla för en”. Särskilt frågan om den fackliga rörelsens ansvar i försvaret av demokratiska rättigheter måste bli central i arbetarrörelsen.

Beredskap

De antirasistiska samarbetsorganen och lokalkommittéerna som kom till stånd under förberedelserna av demonstrationen i Stockholm den 30 oktober och efteråt – och som är speciellt utsatta för rasisthotet – har redan börjat diskutera och förbereda det nödvändiga självförsvaret och försvaret av sitt arbete.

Beredskapen att bemöta och avvärja angrepp håller på att byggas upp.

Och effektivt självförsvar mot rasisterna kan bli ett första steg i en offensiv för att driva rasisterna från gator och torg tillbaka till sina råtthål.

Ty de vars främsta politiska motiv är att krossa arbetarrörelsens och invandrarnas organisationer och rättigheter, skall inte själva vara berättigade till dessa rättigheter!

Den lärdomen har arbetarrörelsen fått betala ett högt pris för i Italien 1922, Tyskland 1933, Spanien 1936, Grekland 1967, Chile 1973 och i många andra länder.

Det är nödvändigt att dra samma lärdomar även i dagens Sverige och krossa rasismens och fascismens hydra redan innan den hinner växa sig stark!

Pekka Haapakoski

Om rasismen i Sverige – svar till Billy Eriksson

Ur *Socialistisk Debatt* nr 3/1983 (artikeln publicerades även i *Fjärde Internationalen* nr 2 1983)

VPKs teoretiska tidskrift *Socialistisk Debatt* publicerade i nummer 1/1983 Billy Erikssons artikel om rasismen i Sverige. Eftersom Eriksson är VPKs invandrarsekreterare och spelade en central roll som partiets representant i den gemensamma arbetsgruppen mot rasism under dess första månader, måste artikeln ses som en representativ tolkning av VPKs syn på rasismen och kampen mot densamma.

Erikssons inlägg måste välkomnas som en nödvändig öppning av en debatt som behövs för att kartlägga rasismens grundkaraktär och den antirasistiska kampens framtida kurs, men innehållsmässigt bidrar de tyvärr inte mycket till detta syfte. Det reser en del centrala frågor utan att ge några tillfredsställande svar på dessa och – vad värre är – svarar på vissa frågor på ett sätt som allvarligt kan missorientera den unga framväxande antirasistiska rörelsen. En kritisk genomgång av artikeln och vissa av dess slutsatser är därför nödvändigt för att skapa bättre teoretiska och politiska förutsättningar för den gemensamma antirasistiska kampen.

Rasism = Fascism?

I början av sin artikel ställer Eriksson den viktiga frågan om rasismens väsen och grundkaraktär utan att ge något annat svar än FN-konventionens långa, neutrala ”ordboksdefinition”. Denna definition försöker med vetenskaplig petiskhet täcka alla fenomen som kan tänkas rymmas under rubriken ”rasism” – men utan att säga någonting om rasismens ursprung, samhällseliga funktion eller klasskaraktär.

Av VPKs invandrarsekreterare kunde man faktiskt vänta litet mer politiska och klassmässiga förklaringar än de som de goda liberalerna i FN kommit fram till! För att täcka denna gapande lucka i sin rasismförklaring gör Eriksson en märklig kullerbytta och drar ett enkelt likhets-tecken mellan rasismen och fascismen. Denna oerhört snäva definition ger visserligen rasismen en klasskaraktär (alla vet ju att fascismen är en reaktionär borgerlig rörelse) men lämnar samtidigt rasismens andra otaliga yttringsformer och dessas bärare, bland mycket bredare grupper, utanför allt ansvar.

Om rasismen kunde reduceras till fascismen i dagens Sverige, skulle kampen mot den vara en mycket lätt uppgift: Det skulle bara gälla att samla 99,99% av befolkningen mot en handfull halvgalna fanatiker, organiserade i lika många hemliga smågrupper. Det gäller dock någonting mycket mer och för att förstå detta måste man börja igen från början: i den marxistiska förklaringen av rasismens grundväsen och ursprung.

Den moderna rasismens ursprung och klassrötter

Rasismen kan ses som en ideologi vars främsta innehåll består av hat, förakt och systematiserade fördomar mot individer tillhörande andra raser, vilka oftast beskrivs som ”lägre varelser”. Rasdiskriminering återigen kan ses som den praktiska konsekvensen av denna ideologi, med syfte att förtrycka, isolera eller utrota dessa ”lägre varelser”.

En konkret genomgång av den moderna rasismens historia visar dock att det inte är rasteorin som givit anledning till den rasdiskriminerande praktiken, utan precis tvärtom. Människosläktets historia är visserligen full av exempel på tidvisa utbrott av främlingshat och förföljelser, men den moderna rasismens ursprung och utveckling är olösligt bunden till den moderna kapitalismens och borgarklassens framväxande.

De medeltida européerna hade ingen anledning att se på den övriga världens folk som ”lägre varelser” och på sig själva som ”världens naturliga härskare”. Detta ändrades först när den framväxande kapitalismen gav Europas härskare ekonomiska motiv och när vissa tekniska uppfinningar gav tekniska möjligheter att börja erövringen av världens andra kontinenter:

Det som hände under följande århundraden är välbekant: De blodiga kolonialkrigen, utrotandet och/eller förslavandet av Afrikas, Amerikas och Asiens ”infödingar”, den systematiska plundringen av dessa kontinenters naturrikedomar för den europeiska kapitalismens syften o s v. Det var dessa materiella förtrycksförhållanden som skapade behovet av en ideologi som skulle motivera och berättiga imperialismens brott i de breda massornas ögon. M a o imperialismen och kapitalismen skapade rasismen som sin ideologiska sidoeffekt och täckmantel. Och det var inte bara marginella grupper i västländerna som anammade den rasistiska ideologin. Tvärtom blev den under kolonialismens alla århundraden

en integrerad del av den officiella statsideologin i dessa länder (inklusive Sverige). Den bars upp och kultiverades av de härskande kapitalistklasserna – inklusive dessas liberala delar – och slog rot i bred omfattning bland de ”lägre”, arbetande klasserna. Detta gamla mäktiga rasistiska idéarv har levt vidare i tusen olika former i den postkoloniala kapitalistiska världen.

Det nya elementet i efterkrigstidens Sverige och övriga västvärlden, som givit rasismen en ny funktion och en delvis ny karaktär, har varit de massiva emigrationsrörelserna av arbetskraft från kapitalistvärldens ”svaga länkar” till dess starkaste tillväxtländer. Dessa rörelser (och den direkta kolonialismens slut) har visserligen gjort den gamla typens öppet rasistiska statsideologier oanvändbara, men inte minskat rasismens betydelse för de härskande klasserna.

Rasismen behövs och används i dag – i mer eller mindre dolda former – för att splittra de arbetande från varandra. De invandrade arbetarna kanaliseras systematiskt till arbetsmarknadens sämsta jobb och avskedas först samtidigt som de bemöts med diskriminerande behandling på olika nivåer i samhället.

En väldig polisiär-administrativ apparat har satts upp för att strikt kontrollera invandringen, välja ut de som får ”privilegiet” att komma in och jaga och utvisa de icke-önskvärda. Allt detta motiveras med att ”skydda svenska jobb”, ”hindra kulturkollisioner” eller t o m ”skydda invandrarna” själva – men den verkliga funktionen är söndra och härska.

Den svenska borgarklassen behöver invandrad arbetskraft, men under sin egen strikta kontroll och med starkt begränsade rättigheter i arbetslivet och samhället. Och under kristider – som nu – behöver den invandrararbetare som arbetslöshetens påstådda syndabockar och som en ”reservarmé” som man kan göra sig av med utan att provocera fram enade kampåtgärder till försvar för allas jobb.

Slutsatsen som man kan dra av allt detta är att rasismen fortfarande ligger i borgarklassens intressen. Det är denna samhällsklass som helhet – och inte bara vissa delar av den – som bär det yttersta ansvaret för rasismens fortlevnad i sina olika former. Och rasismens fara kanaliseras inte i första hand genom små fascistiska grupperingar underifrån – även om dessa självklart måste bekämpas kraftfullt.

Rasismens och diskrimineringens huvudfara kommer i dag uppifrån: från arbetsgivarna och från den borgerliga statens olika myndigheter och institutioner. Av detta finns det otaliga exempel, som Eriksson känner väl till och som han säkert håller med om. Det är synd bara att han tiger om alla dessa centrala aspekter i en artikel som ställer sig uppgiften att analysera rasismen i Sverige.

Gemensamt mot rasismen – med vem?

Denna ”glömska” får direkta – och farliga – politiska konsekvenser då Eriksson börjar fundera över bland vilka samhällsgrupper rasismen finns och vilka som kan tänkas ställa upp till kamp mot den. Från hans genomgång kan man dra slutsatsen att rasismens främsta grund i dagens Sverige finns bland arbetarklassen samt bland mer marginella grupper, som pensionärer och bönder.

Det finns visserligen ingen anledning att blunda för att rasismens giftspridning kan slå rot bland delar av arbetarklassen och att det redan i dag finns organiserade rasister på vissa svenska arbetsplatser. Arbetarklassens allmänna passivitet och brist på socialistisk klassmedvetenhet kombinerat med dagens växande arbetslöshet och konkurrens om jobben ger ett visst utrymme för sådana tendenser, men det är viktigt att slå fast att ingen arbetande människa har ett objektivt intresse i rasismen och dess splittrande effekter. Arbetarnas intressen ligger i enad kamp mot huvudfienden – arbetsgivarna. Eriksson konstaterar helt rätt att svaret ligger i solidariteten mellan svenska och invandrade arbetare och säger t o m att det yttersta ansvaret för rasismen ligger hos det kapitalistiska systemet och dess inneboende

tendenser, men han undviker noga att utifrån detta dra den logiska slutsatsen att ansvaret för rasismen bärs av borgarklassen som klass och förmedlas av de politiska krafterna som stöder detta systems fortlevnad – de borgerliga partierna.

Den politiska meningen av denna glömska framkommer klart i slutet av artikeln där Eriksson lanserar idén om en ”antirasistisk folkfront” som något slags pakt eller koalition mellan arbetarrörelsens krafter och de borgerliga partierna mot rasismens fara. Ordet ”folkfront” leder tanken omedelbart till 30-talets Spanien och Frankrike eller till 70-talets Chile, där det just handlade om sådana ”borgerligt-socialistiska” koalitioner mot fascismen och /eller för demokratin. I alla dessa fall band koalitionerna arbetarklassens organisationer till den borgerliga legalitetens och det borgerliga systemets strikta ramar och förlamade arbetarklassens självständiga klassinitiativ med Francos/Pinochets seger som resultat. Så, nog är folkfronts-idén ingen bra förebild för den framväxande antirasistiska rörelsen, eller hur Billy Eriksson?

I 80-talets Sverige handlar uppbygget av en antirasistisk rörelse inte i första hand om pakter eller koalitioner mellan de parlamentariska partierna. Det som framför allt behövs är mobilisering och organisering av antirasistiska aktivister i bostadsområden, i skolorna, på arbetsplatserna och överallt där människorna lever och arbetar. Denna aktivitet måste ha som en viktig målsättning att påverka och aktivera de stora politiska, fackliga och andra organisationerna i kamp mot rasism och diskriminering, men den kan inte passivt invänta initiativ från de stora organisationerna eller låta sig bli beroende av dessa. De flesta stora politiska partierna i dagens Sverige har ju apparater som är helt inriktade i parlamentarismens banor och helt olämpliga för mobiliseringssyften utanför dess ramar. Dessutom har de borgerliga partierna inget djupare intresse av att bekämpa rasismen, vars rötter i sista hand växer ur deras ekonomiska system.

Det är självklart att dörren till den antirasistiska rörelsen skall hållas öppen för borgerliga antirasister som aktivt vill delta i arbetet på lika villkor, men detta får inte användas som förevändning för att underordna rörelsen någon parlamentarisk partikoalition eller ge de borgerliga partiapparaterna någon vetorätt över rörelsens aktionsformer och målsättningar.

Organisationsförbud som krav?

Ett av de få konkreta krav för det antirasistiska arbetet som Eriksson nämner i sin artikel är illegalisering av rasistiska organisationer. Det är viktigt att från början göra klart att kravet visserligen har diskuterats i den gemensamma arbetsgruppen mot rasismen, men inte antagits av den. Argument som kan resas mot detta krav är många, men har föga att göra med något missriktat försvar av ”rasisternas demokratiska rättigheter”. Framför allt har organisationsförbud alltid visat sig vara synnerligen oeffektiva medel i kampen mot rasistiska och fascistiska organisationer, vilka gång på gång visat förmåga att dyka upp igen i tusen olika skepnader.

Kampen mot rasismen kan definitivt vinnas bara genom att skapa en så stark organiserad opinion och en så stark motorganisation i olika miljöer att rasisterna helt kan isoleras och tvingas tillbaka till sina råthåll. Detta kan bara uppnås genom vanliga arbetande människors egna aktiva insatser – inte genom legala ”genvägar”. Dessutom verkar Eriksson ha ett väldigt blåögt förtroende för den borgerliga statens ”goda syften”. Historiskt sett har organisationsförbud mot högerextremister i många länder använts som förevändningar för att vidta motsvarande åtgärder mot vänsterorganisationer. Är det otänkbart för Eriksson att t ex en framtida moderatledd regering i ett skärpt samhälleligt läge kunde använda lagar mot ”högerextremister” som förevändning för lagar mot ”vänsterextremister”?

För en demokratisk rörelse

Sist – men inte minst – tar Eriksson upp frågan om den antirasistiska rörelsens interna funktionssätt. För honom finns det två symmetriska faror: den maoistiska monolitismen i Vietnamrörelsen (DFFG) och tendensfriheten som ”lanserades av trotskisterna i Chilekommittén”. Man kan visserligen hålla med Erikssons kritik av DFFGs sekterism, men hans syn på tendensfriheten som orsaken till Chilekommitténs undergång är helt missledande. Chilekommittén har visserligen återgått till ett slags skuggtillvaro, efter sina storhetsår 1973-76, men detta har främst berott på den naturliga nedgången efter juntans tillfälliga stabilisering i själva Chile och inte minst på många VPKares vägran att låta den förvandla sig till en Latinamerikakommitté som kunde stödja kampen även i andra länder.

Eriksson målar en grov nidbild av tendensfriheten genom att säga att den förutsätter ”olika fraktioner vilka har till uppgift att bekriga varandra”. Denna nidbild blir desto egendomligare då han själv inte presenterar något positivt alternativ till ”monolitismens” och ”tendensfrihetens” faror. Frågan är följande: Hur reglerar man bäst de skilda uppfattningar, som nödvändigtvis kommer att uppstå i en rörelse som består av människor från olika politiska bakgrunder och med olika analyser om rasismen och kampen mot den? Är inte den naturligaste och den mest demokratiska metoden då att dessa olika analyser och uppfattningar bemöter varandra i en fri diskussion och söker stöd hos rörelsens medlemmar på lika villkor och att denna process sedan leder till demokratiska majoritetsbeslut som alla följer.

Det finns bara två andra alternativ: Antingen beslutar ledningen allt utan medlemsdiskussion, vilket leder just till monolitism á la DFFG eller också splittras rörelsen och dess beståndsdelar börjar agera skilt från varandra. Det finns inga absoluta garantier mot splittringens faror i någon bred rörelse eller ens i ett politiskt parti, men den effektivaste metoden att förebygga sådana tendenser är ett funktionssätt där alla medlemmar känner att de genom demokratiska och organiserade diskussioner kan vara med i bestämmandet av rörelsens kurs.

Om Eriksson har någon annan fungerande demokratisk metod som praktiseras i VPK, skulle det vara bra om han talar om hur den fungerar. Exempel som fallet APK för några år sedan eller VPK-Skara i fjol ger dock anledning att tvivla på om VPK har hittat någon ny överlägsen demokratisk metod att lösa sina interna motsättningar. Låt oss med alla krafter fortsätta det gemensamma antirasistiska arbetet Billy Eriksson, men låt oss också seriöst börja diskutera några grundläggande frågor om rörelsens framtida kurs, för ditt inlägg har visat att det finns mycket att diskutera!

Pekka Haapakoski

Vilka är vi och vad vill vi?

Ur Stoppa rasismen 1/1983

Den gemensamma arbetsgruppen mot rasismen är en relativt ung och oerfaren nykomling i Stockholms rika organisationsvärld. I själva verket har vi bara ett drygt halvt år på nacken. Trots detta kan vi redan i dag säga att vi anser oss fylla en viktig funktion och att vi har kommit för att stanna. Många motståndare till rasismen som deltog i demonstrationen den 30 oktober och som i största allmänhet erkänner behovet av antirasistiskt arbete torde dock ställa sig frågande till vår gruppens karaktär och fortsatta existensmotiv efter demonstrationen i oktober. Vilken sammansättning har vi och vilka arbetar med oss? Hur förhåller vi oss till de existerande invandrargenerationerna, politiska och fackliga organisationerna och andra rörelser? Vill vi arbeta med dom eller skilt från dom? Vilket innehåll vill vi ge det fortsatta antirasistiska arbetet och vilka metoder kommer vi att använda? Svaren på dessa frågor är säkert viktiga för hundratals antirasister som vill veta mer om oss och vårt arbete och därför

försöker vi kort besvara de viktigaste frågorna och samtidigt berätta litet om gruppens korta utvecklingshistoria sen förra sommaren.

Rasismen som väckarklocka

Behovet av ett permanent arbete mot rasism och diskriminering i Sverige har existerat redan en längre tid – trots att den svenska lagstiftningen och staten har officiellt tagit skarpt avstånd från dessa fenomen – för olika rasistiska tendenser har kunnat spira och växa fram under samhällets lugna yta, speciellt på den allt svårare ekonomiska krisen de senaste åren.

Utifrån dessa bakomliggande tendenser fungerade förra sommarens händelser i Stockholm som en viktig väckarklocka som påminde om aktualiteten av organiserat arbete mot rasism och diskriminering, för invandrarnas rättigheter och för solidaritet mellan svenskar och invandrare över alla parti- och nationalitetsgränser. Rasistgruppernas ständigt växande hatpropaganda, de organiserade terrorangreppen mot enskilda invandrare och de invandrarfientliga skinheadsbråken i augusti lyfte upp till ytan de mest extrema formerna av rasistiska tendenser i Sverige men belyste samtidigt aktualiteten att bekämpa dessa tendenser på alla nivåer och i alla sina former.

Första initiativet

Det första initiativet till det som senare utvecklades till den nuvarande gemensamma arbetsgruppen mot rasismen togs snart efter de värsta rasistangreppen i augusti. Vi som tog initiativet kom från olika invandrar- och flyktingsorganisationer, politiska partier och kulturföreningar. Vi började genom att kontakta alla organisationer som vi kunde nå (framför allt i Spånga-området) och genom att kalla dem till ett möte för att diskutera och förbereda ett antirasistiskt arbete. Mötet hölls i slutet av augusti i Tensta. Det var måttligt besökt, men man lyckades dock komma överens om en hel del saker. Trots olika åsikter om andra samhällsfrågor enades vi om att tiden var inne att genast börja ett organiserat gemensamt antirasistiskt arbete. Vi var ense om att detta arbete borde riktas mot rasism och diskriminering på alla nivåer (staten, näringslivet och samhället i allmänhet) och inte bara mot de små extremistiska rasistgrupperna. Vi beslöt att detta arbete borde föras gemensamt över alla partipolitiska gränser och nationalitetsgränser och bidra till skapandet av en bestående solidaritet mellan svenskar och invandrare av alla nationaliteter. Vi var klara över att alla ansvars-kännande organisationer från invandrargrupper, flyktingsgrupper och kulturföreningar till politiska partier, fackliga organisationer och elevorganisationer skulle behövas i detta arbete, men att samtidigt borde arbetet inte lämnas enbart till dessa organisationer eller underkastas till enskilda organisationers syften. Slutligen enades vi om att vi borde bilda en gemensam arbetsgrupp bestående av individer som var beredda att prestera aktivt konkret arbete för de gemensamma målsättningarna. Som första steg kallades alla organisationer i Stockholm till ett nytt, större möte för att förbereda en gemensam antirasistisk demonstration och bildandet av permanenta antirasistiska kommittéer.

Det andra föreberedande mötet hölls i ABF-huset i Stockholm i början av september. I det mötet deltog ett 70-tal intresserade och en stor majoritet av närvarande var ense om behovet av såväl den planerade demonstrationen som behovet av det långsiktigare arbetet i antirasistiska kommittéer. På att majoriteten av deltagarna även i detta möte var individer och inte organisationers representanter arrangerades ett ytterligare förberedande möte vid Trossen i slutet av september. Till det mötet ställde ett femtiotal organisationer upp och utifrån denna breda samling kunde man ta ett definitivt beslut om en antirasistisk demonstration den 30 oktober, om en gemensam

plattform för densamma (stoppa rasismen, stoppa diskrimineringen av invandrare, stärk invandrarnas rättigheter, solidaritet mellan invandrare och svenskar) samt förstärka den gemensamma arbetsgruppen med nya aktiva medlemmar från de största invandrarorganisa-

tionerna och från andra organisationer. Därmed fick arbetsgruppen en betydligt större arbetskapacitet och styrka och samtidigt en bredare förankring hos nya stora organisationer utan att dock förlora sin självständighet.

Den stora demonstrationen Det praktiska förberedelsearbetet inför demonstrationen krävde mycket stora arbetsinsatser av alla medlemmar i arbetsgruppen, men dessa insatser belönades med en stor succé i själva demonstrationen den 30 oktober. Som alla kommer ihåg, tågade över 5 500 svenskar och invandrare den dagen tillsammans genom Stockholms gator fast beslutna att sätta stopp för alla vidare rasistiska provokationer och för alla andra tecken på rasism och diskriminering i Sverige. Stämningen och solidaritetskänslan i demonstrationen var mycket hög och den handfull rasistiska motdemonstranter som dök upp kring sin ”ledare” Rolf Petterson misslyckades totalt i sina försök att provocera demonstranterna. Betydelsen av denna stora enhetsmanifestation bevisades inte bara av det stora antalet arrangerade organisationer, utan också av den omfattande, bevakning som den fick i massmedierna före och under demonstrationen.

Utan att överdriva kan man säga att alla de som demonstrerade den 30 oktober gjorde en liten men viktig bit av svensk historia!

Och efteråt

Efter demonstrationen hade arbetsgruppen en diskussion om sin eventuella framtid och beslöt enigt att fortsätta sitt arbete. Behovet av det visades mycket snart av sådana händelser som nya provokativa rasistangrepp i Stockholm (bl a mot Kjell Öberg), diskriminerande avsked av invandrade arbetare hos ett stort svenskt rederi och andra exempel på fortsatta rasistiska tendenser. Under demonstrationens förberedelser hade arbetsgruppen också ackumulerat en väldig massa erfarenheter och skapat ett mycket brett nät av kontakter med en mängd av individuella antirasistiska organisationer. Samtidigt ställdes gruppen också inför uppgiften att hjälpa till med uppbygget och koordineringen av lokala antirasistiska kommittéer. De första av dessa (som Tyresö och Södra Järva) dök upp redan i början av hösten och efteråt har nya lokalkommittéer uppstått på andra håll i Stockholm och även utanför Stockholm (t ex Uppsala och Örebro). Utifrån denna växande lokala aktivitet och utifrån det mandatet som arbetsgruppen fick före demonstrationen har den beslutat om en serie fortsatta aktiviteter, som t ex utgivning av denna tidning, arrangerandet av ett stort diskussionsmöte för alla organisationer den 12 februari och en fortsatt kraftsatsning i uppbygget av lokalkommittéer. Vi i arbetsgruppen har olika åsikter om många saker, men vi är eniga om behovet av fortsatt anti-rasistiskt arbete i Sverige. Vi tillhör en mängd olika organisationer och har den gemensamma målsättningen att aktivera alla organisationer kring dessa livsviktiga frågor. Så länge som den målsättningen inte är fullt uppnådd, har den gemensamma arbetsgruppen mot rasismen en viktig roll att spela.

Rasismen – var finns den?

Ur *Stoppa rasismen* 2-3/1983

Det finns rasism och rasister i Sverige!

Efter förra sommarens våldsamma rasistintermezzon i Stockholm och efter de tidigare varningstecknen från Södertälje och andra orter lär de flesta vara ense om detta faktum.

Men varifrån kommer rasismens fara? Vad är det som skapar den? Bland vilka grupper finns rasismen och hur utbredd är den? Kan faran lokaliseras till korsbrännarnas och nazisternas hemliga sällskap eller till gatornas kortsnaggade ungdomsgäng? Frodas rasismens giftiga plantor framför allt bland arbetarklassen och de ”lägre” samhällsklasserna, medan de mer ”upplysta” samhällsgrupperna, de stora demokratiska partierna och den svenska staten och

dess myndigheter går fria från rasismens smitta och allt ansvar för dess fortlevnad i dagens svenska samhälle?

Simpla förklaringar

Av massmediernas behandling av rasismens problem kan man få denna ytterst förenklade tolkning:

Det svenska samhället och alla dess politiska och sociala stöttepelare står för en traditionell demokratisk, antirasistisk och icke-diskriminerande ordning, som i dag hotas av små marginella grupper av skumma extremister, urspårade ungdomar och fördomsfulla svenska arbetare som är rädda om sina jobb.

Denna förklaring är förvisso mycket bekväm. Den reducerar den antirasistiska kampen till försvaret av det svenska samhällets nuvarande institutioner och praxis mot en liten skara extremister som dykt upp i krisens kölvatten. Den förklaringen är grovt förenklad och ensidig och därmed missledande.

Rasismens och diskrimineringens fara hotar nämligen inte bara från små grupper underifrån. Den finns på alla nivåer i samhället och den kan inte bara bekämpas genom att försvara den nuvarande samhällspraktiken. Man måste i minst lika hög grad kräva förändringar i den. För att konkret belägga detta och påvisa rasismens och diskrimineringens inbyggda mekanismen i det svenska samhällsmaskineriets olika delar är det nödvändigt att med olika exempel belysa maskineriets funktionssätt från invandrarnas, flyktingarnas och minoriteternas synvinkel.

Modellexempel?

Den svenska invandringspolitiken har de senaste åren fått kritik från två skilda håll. Diverse rasister har anklagat invandrarmyndigheterna för alltför stor släpphänthet och krävt invandrarstopp och t o m utvisning av stora delar av vår nuvarande invandrade befolkning. Å andra sidan har många ansett den nuvarande invandringspolitiken vara alltför restriktiv, strikt och t o m diskriminerande.

Invandrarmyndigheternas svar på dessa motsatta anklagelser har varit anmärkningsvärt motsägelsefulla. Rasisternas anklagelser har oftast bemötts med argumentet att det inte behövs hårdare restriktioner och invandringstopp eftersom politiken redan är restriktiv och den utomnordiska invandringen stoppad.

Kritikerna på motsatt sida har oftast fått svaret att den svenska invandringspolitiken är mycket generös och står sig i jämförelse med vilka andra invandringsländer som helst. Det intressanta är att det ligger en viss sanning i de båda påståendena. I jämförelse med t ex USA:s och Englands öppna rasistiska invandrapolitik eller Västtysklands ”slit-och-släng”-gästarbetarpolitik” framträder den svenska politiken förvisso i mycket humanare ljus, samtidigt som samhällsservicen för nyinflyttade invandrare är bättre än i de flesta andra länder.

Denna slutsats håller dock bara så länge man mäter den svenska invandrapolitiken i förhållande till andra länder och inte i förhållande till landets resurser att ta emot människor från andra länder, inte i förhållande till flyttningsbehovet i världen eller i förhållande till icke-diskrimineringsprincipen mellan människor från olika länder. Utifrån dessa kriterier kan den svenska invandringspolitiken med all rätt beskrivas som snäv, restriktiv och diskriminerande. Låt oss med olika exempel bevisa vad detta innebär konkret.

Den svenska invandringspolitiken har under hela efterkrigstiden styrts av två symmetriska ekonomiska mekanismer: dels den höga arbetslösheten och låga levnadsstandarden i invandrarnas ursprungsländer, dels den svenska ekonomins kortsiktiga behov av importerad arbetskraft.

Efterfrågan styr

Under 50- och 60-talen, då ekonomin expanderade kraftigt och suget efter arbetskraft var högt, stod dörrarna till Sverige öppna – inte bara för de nordiska grannländerna, utan även för andra ”utvandrarländer” i Sydeuropa och i övriga världen. Då denna expansionsperiod avlöstes av den nuvarande ekonomiska krisen, stängdes dörrarna; de nordiska länderna undantagna.

Det som hände var alltså en drastisk förändring i invandringspolitiken, med mycket kort varsel, föranledd av minskningen i den svenska industrins kortsiktiga efterfrågan på arbetskraft. Men inga andra faktorer bekom den stora flyttningsrörelsen hade förändrats. Arbetslösheten och misären i de flesta utvandrarländerna inte bara bestod, utan växte i takt med att världskrisen nådde dessa länder. Detta snarare ökade än minskade utvandringstrycket, och den relativa och absoluta skillnaden mellan dessa länders och Sveriges resurser att ta hand om och livnära fler människor blev inte mindre utan tvärtom.

Om man sedan räknar med de miljoner hemlösa flyktingar som i dag, i sina läger i Asiens, Afrikas och Latinamerikas krisområden, väntar på asylrätt, och jämför deras antal med de några tusen flyktingar som Sverige årligen tar emot, är det minst sagt missledande att tala om generositeten i den svenska invandrings/flyktingpolitiken.

Den styrs inte av några globala hänsyn till människors behov av att hitta nya hemländer där de kan leva eller de olika länders resurser att ta hand om dem, utan av den svenska ekonomins kortsiktiga behov av arbetskraft utifrån.

Diskriminerande politik

I dag är alltså Sveriges gränser stängda för en stor majoritet av de människor som av ekonomiska/politiska skäl skulle kunna tänkas vilja söka sig ett nytt hemland här. Den årliga invandringen i dag består av några tusentals politiska flyktingar och något fler adoptivbarn, ”familjeanknytningsfall”, gäststudenter samt medborgare i andra nordiska länder – främst från Finland. Det kan (på mycket tvivelaktiga grunder) hävdas att de ekonomiska resurserna inte räcker till att ta emot fler, men även om man skulle acceptera detta argument, kvarstår det obestridliga faktum att både invandringspolitiken och flyktingpolitiken i dag är diskriminerande. Man behandlar de svenska lagarna och myndigheterna människor som härstammar från olika länder på olika sätt. Medan medborgarna i andra nordiska länder fortfarande kan söka sig till den svenska arbetsmarknaden utan visum eller uppehållstillstånd (vilket är bra och naturligt), har människor från andra länder inte samma rätt. I det avseendet har praktiken under hela 70-talet utvecklats i allt restriktivare riktning i med att man inför visumtvång för medborgare i allt fler enskilda länder, bl a Turkiet.

Rasism?

Det är svårt att undvika misstanken att det bakom denna högst selektiva invandringspolitik ligger en halvrasistisk logik:

Invandringen måste begränsas till de grupper som etniskt och kulturellt ligger så nära den svenska ursprungsbefolkningen som möjligt. Att polisens och passmyndigheternas kontroller vid gränserna ofta är selektivt inriktade mot resenärer från vissa länder eller t o m resenärer med ”avvikande” utseende (mörk hy o s v) förstärker intrycket av att några jämlikhetsprinciper inte råder vid Sveriges gränser.

I den svenska flyktingpolitiken finns det många exempel på en sådan diskriminering och olika behandling av olika grupper. Det berömda beslutet 1976 om att assyrer inte var att betrakta som politiska flyktingar berövade dem rätten att få sina asylansökningar individuellt prövade. I dag skickas allt fler flyktingar från Iran/Irak ut ur Sverige utan någon som helst prövning av deras asylansökan med en grumlig hänvisning till ”första asyllandets princip”. Även flyk-

tingar från Sydamerikas diktaturländer har de senaste åren fått allt svårare att få något gehör hos de svenska myndigheterna. Tvångsutvisningen och tvångsdrogandet av en grupp chilenska flyktingar för ett par år sedan är ett välkänt exempel på detta. Inte bara individuella flyktingars möjligheter att få asyl, utan även hela flyktinggruppers möjligheter att få sina ansökningar prövade har drastiskt urholkats de senaste åren, samtidigt som flyktingtrycket i världen dramatiskt ökat.

Jämlikhet i Sverige?

Den nuvarande invandrings/flyktingpolitiken och lagstiftningen bakom den, försvaras dock ofta med argumentet att den trots sin restriktivitet, eller just på grund av detta garanterar fullgod service för dem som släpps in i landet och full jämlikhet inom Sveriges gränser för invandrare och svenskar.

Återigen kan det konstateras att jämfört med de flesta andra stora invandringsländer har invandrarna i Sverige fler rättigheter och bättre service, men detta är inte samma sak som faktisk jämlikhet. Tvärtom har dels den mer restriktiva invandringspolitiken utåt, dels den skärpta ekonomiska krisen inåt lett den faktiska utvecklingen allt längre bort från denna målsättning.

Fel utseende

Man kan börja med att konstatera att det allt mer kompakta stoppet av ”utomnordisk” invandring också har lett till en hel del obekväma och förnedrande följder för den växande grupp människor inom Sverige som utifrån sitt utseende eller andra yttre tecken kan identifieras som möjliga ’icke-nordbor’. Polisens ökande pass- och identitetskontroller på gator och på offentliga ställen drabbar nästan uteslutande mörkhyade eller mörkhåriga individer, oavsett och om de är nyinflyttade invandrare eller svenskar i andra eller tredje generation, medan t ex en nyinflyttad invandrare från England, Tyskland eller Finland knappast någonsin behöver riskera polisförhör eller passkontroll på gatan.

Saken blir inte bättre av att polisen vid sådana kontrolltillfällen enligt talrika vittnesmål visar en arrogans som gränsar till öppen rasism.

Vilken väg för vår rörelse?

Ur *Stoppa rasismen* 4-5/1984

Under hösten och vintern 1982 började vad som idag utgör Gemensamma arbetsgruppen mot rasism att samlas. På flera håll i landet har lokalgrupper bildats och flera aktioner har genomförts.

Men vilka uppgifter ställer vi oss för den antirasistiska rörelsen? Med följande artikel inleder Pekka Haapakoski en debatt i *Stoppa rasismens* spalter.

Redaktionen inbjuder härmed läsekretsen att skicka in sina bidrag till den här debatten. Håller ni med om allt Pekka Haapakoski skriver? Har han missat något?

Vässa pennorna och hör av er!

Om man försöker att med några få meningar fånga det väsentligaste innehållet i ordet Solidaritet, så är det en känsla av gemenskap och samhörighet som leder till gemensam handling. För att ha en fast grund måste en sådan känsla grunda sig på verkliga gemensamma intressen.

Idén om ”nationell solidaritet” återfinns i stort sett inom hela samhällsdebatten, till och med långt in i arbetarrörelsen. Det är en nästan allmänt accepterad sanning att det finns en speciell svensk lösning på den nuvarande krisen.

Om man bara stöttar upp de svenska företagens konkurrenskraft tillräckligt, främjar exporten, köper svenska varor, håller tillbaka de svenska arbetarnas lönekrav och så vidare så löser sig krisen.

Problemet med detta argument är att det används ungefär på samma sätt i *alla* länder för att få arbetarna att avstå från högre löner och kortare arbetstider och att arbeta hårdare för ”sina” företag(are). Därmed ställer det de olika ländernas arbetare *mot* varandra. Och detta ökar inte bara motsättningarna mellan arbetare i olika länder utan också *inom* varje land, inklusive Sverige.

För om man accepterar tanken på att det gäller att skydda svenskt kapital och svensk export mot utländsk konkurrens, då är inte tanken långt borta att man bör skydda ”svenskt arbete” genom att stoppa eller driva bort ”utländska” arbetare d v s invandrarna. Att den ”svenska samhällsolidariteten” leder just till sådana slutsatser, har redan fått en lång rad konkreta konsekvenser i de senaste årens allt hårdare invandrings-och flyktingpolitik.

Arbetarsolidaritet

Den har börjat att på ett farligt sätt urholka den naturliga solidariteten mellan svenskfödda och invandrade arbetare. De diskriminerande avskeden på Svea Corona och andra liknande exempel på arbetsmarknaden visar detta.

Den enda solidariteten som har sina rötter i gemensamma materiella intressen är solidariteten mellan arbetare i olika länder och av olika nationaliteter inom varje land. Ty oavsett var de jobbar och varifrån de kommer, har de intresse av att kämpa för bättre löner och arbetsvillkor, kortare arbetstider och större kontroll över sina arbetsplatser.

I denna kamp kan de inte ta hänsyn till ”sina” företags intressen, för deras krav kan bara vinnas *på bekostnad* av dessa. Däremot måste de i högsta grad ta hänsyn till varandra och agera med största möjliga enhet med varandra.

Arbetarnas styrka ligger just i att de är så många att de kan agera kollektivt och enhetligt – medan motståndarna har alla andra krafter på sin sida, från pengarna till massmedierna och till staten och dess ordningsmakt. Just därför är varje diskriminering av invandrararbetare och varje undfallenhet i försvaret av deras rättigheter så farlig för *hela* arbetarklassen i Sverige.

Den försvagar och urholkar klassens sammanhållning och kollektiva styrka!

Därmed försvagar den även svenska arbetares möjligheter att försvara sina reallöner, arbetsförhållanden och arbeten. Svenska fackföreningsfunktionärer eller arbetare som idag passivt accepterar trakasserier eller diskriminering mot invandrararbetarna, hjälper omedvetet till att försvaga och urholka sina egna organisationer och intressen!

Demokrati

Arbetarnas gemensamma intressen över nationalitetsgränserna begränsar sig inte till den fackliga kampen om kronor och ören. De demokratiska rättigheterna och det gemensamma försvaret av dessa är ett minst lika viktigt område.

Dessa rättigheter – som rätten att bilda organisationer och hålla möten, strejka och demonstera, yttra sig fritt i tal och skrift samt rösta i fria val – är själva förutsättningen för att arbetarklassen överhuvudtaget ska kunna försvara sina intressen i samhället.

Redan idag är många av dessa rättigheter starkt begränsade och under den nuvarande krisen ökar dessa tendenser på ett oroväckande sätt. Inte minst drabbar dessa begränsningar invandrarnas och de politiska flyktingarnas rättigheter.

Den allt hårdare invandrings- och flyktingpolitiken har ökat polisbevakningen och ingripandena vid landets gränser. Inom landet ökar jakten på ”illegala” flyktingar/invandrare.

– Först gick de efter kommunisterna, men jag protesterade inte för jag var inte kommunist.

Sedan gick de efter fackföreningsfolket, men jag protesterade inte för jag var inte fackföreningsman.

Sedan gick de efter judarna och zigenarna, men jag protesterade inte för jag var inte jude eller zigenare.

Sedan gick de efter de homosexuella, men jag protesterade inte för jag var inte homosexuell.

När de sedan kom efter oss, fanns det ingen kvar som kunde protestera.

Martin Niemöller, tysk anti-nazistisk präst om Hitlers väg till makten.

Benhårda

Hårdhänta och diskriminerande nedskärningar av resurser till invandrarnas organisatoriska och kulturella aktiviteter – från radions invandrarprogram till vanliga föreningsaktiviteter – har börjat urholka den svenska invandringspolitikens uttalade målsättningar.

De svenska skolmyndigheternas benhårda motstånd mot strävanden att behålla invandrarnas kulturella identitet – se exempelvis skolstrejken i Rinkeby – reser frågan om myndigheterna i smyg har givit upp den utbasunerade mångfaldig-hetslinjen till förmån för gammaldags tvångsassimilering.

Regeringens reträtt i rösträttsfrågan – se uttalande från Gemensamma arbetsgruppen på annan plats i detta nummer – visar att även invandrarnas mest elementära rättigheter väger lätt i det nuvarande samhällsklimatet!

Försvaret av invandrarnas/flyktingarnas rättigheter ligger dock *inte* bara i deras eget intresse utan i lika hög grad i varje svensk arbetares intresse. Urholkandet av vissa elementära rättigheter är nämligen som ringar på vattenytan – de brukar sprida sig. Avskaffandet av dem för vissa grupper gör det alltid lättare att så småningom avskaffa dem även för andra grupper – speciellt under sådana förlängda krisperioder som den nuvarande.

Allt som hindrar invandrare och flyktingar att med fulla rättigheter och på lika villkor delta i det svenska samhällslivet, och inte minst i den svenska arbetarrörelsen, försvagar *hela* arbetarklassens kamp och rättigheter att föra denna kamp!

Trots att Sverige 1984 självklart är långt ifrån Tyskland 1933, har den svenska arbetarrörelsen i dag mycket att lära av Martin Niemöllers visdom: Enade vi stå – söndrade vi falla!

I dagens värld har de mäktiga och de penningstarka större friheter än någonsin, oavsett alla nationella gränser.

De kan nästan obehindrade flytta sina företag, sina pengar och även *sin* arbetskraft över alla gränser, medan arbetarna i de olika länderna *inte* på något sätt har samma rörelsefrihet.

Miljoner arbetare har av ekonomiska och politiska skäl *tvingats* att lämna sina hemländer för att söka arbete och/eller fristad i nya länder. Men de saknar ofta i sina nya hemländer ens de mest elementära rättigheterna.

Även den svenska arbetarrörelsen borde av detta dra den enkla slutsatsen att om nationsgränserna inte ställer några hinder för de stora kapitalintressenas rättigheter, så bör med ännu större eftertryck samma sak gälla för arbetare av olika nationaliteter.

Resurser

På vilket sätt kan då svenska arbetare visa aktiv solidaritet med sina invandrade kamrater utöver försvaret av de demokratiska rättigheterna och avståndstagande från all diskriminering? Framför allt bör de med alla medel försöka undanröja alla hinder för invandrarnas deltagande i det svenska samhällslivet och inte minst i de politiska och fackliga aktiviteterna inom arbetarrörelsen.

Detta steg är ofta svårt att ta för många invandrare/flyktingar utan aktivt stöd och intresse från svenska arbetskamrater. Men problemet är inte bara bristande uppmuntran, utan också bristande resurser. För många invandrare är språkbarriären fortfarande ett nästan oöverstigligt hinder på vägen till deltagande i föreningslivet. De har i många fall dålig skolning, arbetar isolerade och har inte bara bristande språkkunskaper utan även dåliga kunskaper om sina elementära rättigheter.

Därför behövs det ökade insatser på bägge sidor av språkmuren. Dels måste arbetsgivarna tvingas att ta sitt ansvar och ge tillräcklig svenskundervisning på betald arbetstid. Dels måste den allmänna samhällsinformationen, och inte minst den fackliga informationen, i betydligt högre grad ges ut och göras tillgänglig på de viktigaste invandrar språken.

Att dra med invandrarnas stora massa i aktivt deltagande i de politiska och fackliga kollektiven kostar pengar, men sådana insatser är värda varenda krona!

Lika nödvändigt som det är att arbeta för invandrarnas assimilering i gemensamma politiska och fackliga organisationer, är det att avvisa alla teorier om nödvändig kulturell assimilering eller ”försvenskning” av invandrarna. En syn som går ut på att priset som invandrarna måste betala för att bli accepterade som fullvärdiga samhällsmedlemmar är att ge upp sin identitet och försvenskas kulturellt och språkligt, har föga att göra med solidaritet men mycket att göra med inbiten svensk chauvinism.

Identitet

Då invandrargrupper kräver resurser för *sina* kultur- och föreningsaktiviteter på lika villkor eller kämpar för att bevara sin identitet – som under skolstrejken i Rinkeby – bör de också få allt nödvändigt stöd. En kulturell assimilering kan aldrig fungera som tvångsmässig eller ensidig process.

Vissa grupper och individer *vill* assimileras i majoritetsbefolkningen snarast möjligt och det bör de kunna göra. Andra vill behålla sin särart och identitet och de bör ha resurser för att göra det. En viss objektiv assimileringprocess pågår visserligen alltid i samhällen med många olika nationella inslag, men slutresultatet av denna process behöver på inget sätt bli en homogen försvenskad befolkning.

Hellre en helhet som redan nu finns i många europeiska länder: ett flertal nationella minoriteter som etablerat sin identitet och sina rättigheter i samhället och en ”assimilerad” majoritet, som i sig är resultat av sammansmältning av flera olika kulturella inslag.

Spegelvänt

Solidaritet mellan svenskar och invandrare är förstas ingen enkelriktad gata, utan den måste fungera i bägge köriktningarna. Av invandrarna förutsätter den inte bara medvetenhet om och kamp för egna rättigheter, utan även engagemang i hela samhällets och sina *svenska* arbetskamraters problem.

Många invandrare tenderar att reagera destruktivt på den likgiltighet eller fientlighet som de möter från svenska arbetskamraters sida. De kan reagera på svensk rasism spegelvänt och börja förakta *alla* svenskar som hopplösa rasister. De reagerar ofta på svårigheten att komma in i gemenskapen genom att medvetet isolera sig i sina nationella grupper och strunta i andras problem.

Men inga invandrargrupper kan bygga sig ett tryggt och säkert liv som isolerade öar om det omkringliggande samhället förblir oförändrat.

Den nuvarande krisen föder allt allvarigare rasistiska och diskriminerande tendenser som kommer att drabba allt fler invandrare. Samtidigt kommer den att medföra ökade bördor för *alla* i form av arbetslöshet, svångrem och social nedrustning.

Häri ligger den nödvändiga gemensamma grundvalen för gemensam handling och för ökad solidaritet mellan invandrare och svenskar!

Pekka Haapakoski

Invandrararbetarna Europas ödesfråga

Ur *Internationalen* nr 11 1985 (14 mars)

Pekka Haapakoski från Gemensamma arbetsgruppen mot rasism, ger bakgrunden till den antirasistiska kampanjen som i helgen kulminerar runt om i hela Europa.

Europa 1985 är en kontinent i djup kris, med växande massarbetslöshet, djupa sociala motsättningar och politisk instabilitet – men också med spirande rasistiska och utlänningsfientliga stämningar som krissymptom.

I *Frankrike* blir hetsen mot nordafrikanska och andra invandrare allt grövre och öppnare. Ett öppet rasistiskt parti kring Jean Marie Le Pen har skaffat sig ett masstöd som är lika stort som kommunistpartiets.

I *Storbritannien* håller Thatcher-regeringen på att steg för steg beröva landets stora invandrarbefolkning dess mest grundläggande rättigheter – inklusive medborgarskapet. Invandrarna underkastas ständiga polisförföljelser – inte minst med hjälp av det fyrtiotal medlemmar i rasistiska extremistorganisationer som har nästlat sig in i parlamentet.

I *Västtyskland* mördar och terroriserar nazistiska terrorgrupper enskilda invandrare. Landets konservativa regering försöker med mutor och tvång bli kvitt de miljontals invandrararbetare som rekryterades på 50- och 60-talen för att bära upp ”det tyska undret”, då ekonomin fortfarande gick uppåt.

Överallt i Europa håller invandrararbetarna på att göras till en av krisens viktigaste syndabockar. I ökande grad får de bära skulden för den kapitalistiska samhällskrisens alla obehagliga följder – från arbetslösheten till den sociala utslagningen och kriminaliteten.

Sakta men säkert sprider sig rasismens och den nationella chauvinismens gift i samhällskroppen. Det sker också i delar av arbetarrörelsen, där det alltmer hotar att undergräva den naturliga solidaritet och intressegemenskap som trots allt finns mellan arbetare av olika nationalitet.

Ödesfråga

Att stora delar av den europeiska arbetarrörelsen själv inte bara underlåtit att bestämt bemöta sådana tendenser, utan faktiskt anpassat sig till dem, gör situationen ännu allvarligare.

Frågan om invandrararbetarna – och därmed frågan om enheten i arbetarleden över nationalitetsgränserna – har blivit en ödesfråga för den europeiska arbetarrörelsen!

Motståndet i enskilda länder mot olika rasistiska strömningar har +gått en längre tid. Förra året togs det första allvarliga steget för att samordna detta arbete i hela Europa. Detta är minst sagt nödvändigt med tanke på hur de olika rasistiska extremistgrupperna – och också regeringarna – samordnar sin politik internationellt.

Ett stort antal invandrarorganisationer och antirasistiska solidaritetsgrupper träffades våren 1984 i Strasbourg. De beslöt att grunda ett samordningsorgan, och att organisera en alleuropeisk antirasistisk kampanj under våren 1985.

15 miljoner

Denna kampanj pågår just nu i olika västeuropeiska länder. Ett brett spektrum av demonstrationer, tribunaler, kulturella arrangemang och andra aktioner genomförs från London till Berlin, från Bryssel till Köpenhamn och från Paris till Stockholm.

Kampanjens huvudparoller handlar om lika rättigheter för invandrare, solidaritet mellan arbetare av olika nationaliteter, gemensam kamp mot rasism, frihet att röra sig över gränserna och försvar av asylrätten för flyktingar.

Den samlande tanken bakom kampanjen kan sammanfattas i idén: Till Europa hör också de 15 miljoner invandrararbetarna!

Att även den svenska antirasistiska rörelsen har varit med i den alleuropeiska kampanjen från början är ingen tillfällighet, och heller inte bara ett uttryck för solidaritet med den kamp som förs i andra länder.

Sverige är inget undantag från de allmänna tendenserna i resten av Europa, utan samma problem och faror finns även här.

Det finns visserligen inga starka rasistiska organisationer i Sverige idag, utan bara små hemliga sällskap av udda fanatiker typ Bevara Sverige Svenskt (BSS). Men om de inte stoppas i tid kommer de att i krisens kölvatten börja krypa ur sina råthåll och bli en direkt fara av helt annan sort på gator och torg.

Söndra och härska

De svenska statliga myndigheterna, de borgerliga partierna och arbetsgivarna har ännu inte – till skillnad mot vad som skett i många större krisländer – satsat öppet på rasism i syfte att ”söndra och härska”. Men risken är uppenbar för att lockelsen att göra det i framtiden kan komma att växa, om inte en tillräckligt stark och enad motkraft växer fram.

För att förvissa sig om detta räcker det med att bara jämföra den svenska statens invandrings- och flyktingpolitik, fördelningen av resurserna, och invandrarnas situation på arbets- och bostadsmarknaden med hur det såg ut för 10-15 år sedan.

Atmosfären i Sverige idag är i dessa avseenden idag ojämförligt mycket kärvare för invandrare och flyktingar än under ”de gyllene åren”. Ingen som med öppna ögon har följt de senaste årens utveckling kan ha några illusioner kvar om att ”det kan aldrig hända här”.

Den antirasistiska kampanjen i Sverige sattes igång av den gemensamma arbetsgruppen mot rasism. Den har sedan dess fått mycket bred uppslutning från de viktigaste invandrarorganisa-

tionerna och en bred samling av politiska partier, fackliga organisationer, solidaritetsorganisationer och andra föreningar.

Allt tyder på att kampanjen och demonstrationerna i helgen kommer att vara viktiga steg framåt i det organisationsarbete som började med den stora antirasistiska demonstrationen i Stockholm 1982.

Idag finns ett brett nät av antirasistiska kommittéer i landet, och ett väletablerat samarbete mellan dessa och många andra organisationer, framför allt invandrarorganisationer. Allt tyder på att dessa under året kommer att samordnas i ett landsomfattande antirasistiskt förbund.

Inte nog

I längden kommer dock inte ens dagens typer av organisationer och kampanjer att räcka till för att hejda rasismen. Alltför mäktiga krafter spelar i händerna på motståndaren i dagens samhällsklimat.

Enskilda aktivisters insatser i kommittéer, och breda och öppna gemensamma aktioner – som denna veckas – kring gemensamma paroller måste i framtiden kompletteras med en bestämd inriktning på arbetarrörelsens massorganisationer, framför allt fackföreningarna.

Dessa är idag för svagt representerade i kampanjen och i det antirasistiska opinionsarbetet i allmänhet. I längden kommer de, med sin väldiga samhälleliga tyngd och handlingsmöjligheter att få en helt avgörande betydelse för ödesfrågan: Vem får betala priset för lösandet av den nuvarande samhällskrisen?

Därför måste de vinnas över för en aktiv kamp mot varje splittrande tendens inom arbetarlederna, och för gemensam kamp mot den gemensamma motståndaren.

Den antirasistiska rörelsen måste givetvis välkomna allt stöd för sitt arbete, oavsett från vilket håll det kommer.

Men samtidigt måste den i framtiden sträva starkare efter att förankra sitt arbete i den avgörande samhällskraft som har både styrkan och intresset att föra kampen till seger och avskaffa rasismens egentliga grogrund – dagens kapitalistiska konkurrenssamhälle!

Pekka Haapakoski

Kampen mot rasismen: En arbetarfråga

Ur *Internationalen* nr 16 1986 (17 april)

Hur kan vi föra kampen mot rasismen, detta gissel för människorna som alltid stuckit upp sitt huvud i tider av kris och sönderfall?

Vilka är svårigheterna i uppbygget av en bred anti-rasistisk rörelse? Detta är frågor som just nu debatteras inom Socialistiska Partiet inför partiets kongress i maj då en särskild resolution i frågan ska antas.

Internationalen talade med *Pekka Haapakoski*, partistyrelsens ansvarige för det antirasistiska arbetet och aktiv i *Riksförbundet Stoppa Rasismen*.

• *Det antirasistiska arbetet har på senare år blivit en alltmer framträdande fråga för Socialisterna. Kan du berätta litet om hur det uppstod?*

– Sedan 1982 har vi på ett organiserat sätt försökt driva arbetet mot rasismen. Det betyder inte att frågan blev aktuell först då. Jag minns de så kallade ”raggarkravallerna” i Södertälje 1977 och -80 då invandrarmråden och enskilda invandrare angreps. Under 70-talet hårdnade också

gradvis de svenska myndigheternas flyktingpolitik. Behovet av ett antirasistiskt arbete har alltså funnits länge.

Sommaren 1982 ägde en rad angrepp mot invandrare rum. Kors brändes utanför chilenska flyktingars bostäder. En invandrarägd kiosk brändes ned i en stockholmsförort. De små rasistgängen började få med sig en del ungdomsgäng – några ”skinheads” i rasistiska angrepp.

Första demonstrationen

Vi var några människor i Järva, en förort till Stockholm där jag själv bor, som då tog kontakt med föreningar och enskilda för att börja organisera ett motstånd mot rasismen.

Vi kallade till ett större möte med flera organisationer som beslutade organisera en stor demonstration i Stockholm i oktober -82. Så småningom ställde sig 127 organisationer bakom demonstrationen och parollerna: Stoppa Rasismen! Stärk invandrarnas rättigheter! Stoppa diskrimineringen! Solidaritet svenskar – invandrare!

Demonstrationen blev väldigt lyckad, över 5 500 människor deltog och vi fick en mycket positiv upptäckning i massmedia. Några provokationsförsök från rasisternas sida visade bara på deras egen svaghet.

Efter demonstrationen var vi eniga. Arbetet måste fortsätta. Den Gemensamma arbetsgruppen mot rasism bildades. Redan under förberedelserna för demonstrationen hade lokala aktivistkommittéer kommit till stånd. Gemensamma arbetsgruppen blev nu en samordnare av dessa, med demonstrationens paroller och partipolitisk obundenhet som grundval.

Ute i landet hade det redan uppstått en antirasistisk aktivitet i Göteborg och Södertälje. En kommitté bildades i Uppsala och en ganska aktiv förening i Örebro.

• Vilka uppgifter ställde ni er?

– Att bygga upp ett organiserat opinionsarbete mot alla former av rasism. Vi insåg att det var en större uppgift än att bara vara ett skyddsgarde för enskilda invandrare. Vi visste att rasismen finns på många olika nivåer i samhället, och att staten bär ett stort ansvar för fenomenet.

• Hurdå?

– Dels genom de åtgärder staten tar till när samhällskrisen fördjupas. Nedskärningarna inom socialpolitiken, kulturpolitiken och på andra områden drabbar ju de flesta människor, men slår hårdast mot invandrabefolkningen.

Dels genom den klassiska ”lösningen” i nästan hela Europa där krisen drabbar: Stängda gränser! Försök att stoppa invandringen så vattentätt som möjligt och försök att bli av med de invandrare man har. Framför allt stänger man för de politiska flyktingarna.

• Vad gjorde ni efter att Gemensamma arbetsgruppen hade bildats?

– De lokala kommittéerna har sysslat väldigt mycket med enskilda konkreta fall där invandrare diskriminerats. Men på central nivå har vi försökt att i kampanjform ta upp fall som inte bara haft enskilt intresse, utan också stor principiell betydelse.

Svea Corona

Våren och sommaren 1983 bedrev vi en omfattande kampanj mot avsked på Silja Lines färja Svea Corona. Bolaget hade vid nedskärningar av personalstyrkan valt att plocka ut de finskspråkiga anställda först, just på grund av deras finskspråkighet. Detta var en mycket viktig principiell fråga.

Om ett prejudikat skapades att arbetsgivaren, direkt mot lagen om anställningsskydd, kunde plocka ut invandrararbetare och avskeda dem – med facketes välsignelse – hade alla invandrararbetare kunnat drabbas.

Kampanjen mot dessa avsked fick också en facklig uppslutning. De avskedade segrade till slut i Arbetsdomstolen.

Hösten 1983 hade vi flera fall av utvisningar som vi bedrev kampanjer mot. I ett fall gällde det en politisk flykting från Chile, *Jorge Medel*, som var jagad och efterlyst i Chile. Han hade suttit i fängelse där och kommit hit på falskt pass.

På grund av det falska passet sattes han i häkte här och passförfalskningen – som var nödvändig för att få honom ut ur Chile – användes som argument mot att ge honom politisk asyl! I chilensk juntapress anklagades han för att vara en vanlig brottsling. Invandrarverket använde artiklar ur dessa juntatidningar som ”bevis” mot hans ansökan.

Vi gömde honom och förde en kampanj. Han fick asyl, men typiskt nog av humanitära skäl, inte politiska.

Rasistiska provokationer

Under 1984 blev det framför allt viktigt att bemöta växande provokationer från små rasistorganisationer som börjat få alltmer publicitet. I Göteborg hindrades nynazistiska NRP från att hålla ett möte i Folkets hus av en stor folkmassa. Samma sak skedde i Stockholm på första maj då rasistorganisationen BSS försökte ordna ett majmöte för att provocera arbetarrörelsen. De stoppades genom en mobilisering av 1 600 antirasister som omringade dem.

Hösten -84 och våren -85 genomfördes den stora Europa-kampanjen till försvar för invandrararbetarna, under parollen: ”Till Europa hör också de 15 miljoner invandrararbetarna. Lika rättigheter! Rätt att bo och arbeta var man vill.”

Detta var en början till en samordning av det antirasistiska arbetet över gränserna och som jag ser det mycket viktigt. Vi möter ju samma problem i land efter land.

Kampanjen avslutades med stora demonstrationer i Europa. Här hemma demonstrerade vi i Göteborg och Stockholm.

Under 1985 ägde också händelserna i Växjö och Helsingborg rum, där rasister och nynazister jagades ut ur bostäderna av stora folkmassor. På första maj i Stockholm samlades 800 personer för ett protestmöte mot rasismen.

Riksförbundet bildas

Vi såg att det var nödvändigt att ge den antirasistiska rörelsen som nu hade vuxit fram i fler städer, en fastare organisation. Därför kallade vi till kongress i oktober -85 i Södertälje. Där bildades Riksförbundet Stoppa Rasismen.

De grundläggande parollerna för arbetet förändrades något till: ”Stoppa Rasismen! Solidaritet invandrare-svenskar: Lika rättigheter för invandrare! Försvara rätten till asyl!”

Asylfrågan kom särskilt fram här och den viktigaste diskussionsfrågan blev en kampanj för asylrätten mot alla de kränkningar som den svenska staten gjort sig skyldig till. Det är den kampanjen som vi är mitt uppe i just nu.

• *När ni byggde rörelsen, vilka var de största problemen och diskussionsfrågorna?*

– Ja, det fanns väldigt många olika typer av problem. Ett var – och är – hur man kan samordna arbetet på den minsta nödvändiga nivån.

Av hela sin natur är en sådan här rörelse enormt mångformig. Här finns olika typer av människor och många olika typer av aktiviteter. Att acceptera och till fullo använda mångfalden och samtidigt hitta en lämplig nivå för samordning, är svårt.

Vi kom fram till att vi behövde en decentraliserad rörelse, med självständig aktivitet på lokal nivå, men med en gemensam tidning, ett verkställande utskott och, då och då, gemensamma kampanjer.

Vi har naturligtvis också fört många diskussioner om vilka som är våra huvuduppgifter. Varifrån kommer de största hoten och vad ska vi därmed syssla med? Rasismen uppträder ju i många olika skepnader; bland myndigheterna, i bostads- och kulturpolitiken, från de små aggressiva grupperna...

Och när vi går emot diskriminering och rasism, ska vi då främst inrikta oss på petitioner och uppvaktningar av myndigheter? Eller ska vi framför allt lägga resurserna på att få aktivitet bland vanliga människor?

Förbud eller aktivitet?

En knivig fråga är hur vi förhåller oss till de små rasistiska gruppernas aktiviteter. En uppfattning inom rörelsen är att vi framför allt bör lita till lagar och statliga åtgärder. En annan är att lita till största möjliga självaktivitet bland människorna.

Ett exempel: Inför första maj 1985, som ägde rum i ljuset av Växjö-händelserna, fanns det ängsliga stämningar om vad som skulle komma att hända om rasisterna fick tåga på Stockholms gator. En del inom det antirasistiska arbetet menade att rörelsen borde kräva av polisen: ”Ge inte rasisterna tillstånd, förbjud dem att demonstrera!”

– Det menar jag var en felaktig inriktning. Dels för att vi inte kan vara för att polisen tar på sig rätten att avgöra vilka som ska få demonstrera eller ej på första maj. Bland annat genom den svenska grundlagen, och praxis alltsedan Vietnam-demonstrationernas dagar på 60-talet, är det en ovillkorlig rätt att få demonstrera på gator och torg.

Och dels för att om man i första hand riktar sig till myndigheterna och kräver förbud av dem, missar vi chansen att förbereda oss och mobilisera. I det här fallet var tiden knapp. Det blev i praktiken så: antingen mobilisera eller kräva förbud.

• *Du ser det här som två alternativa huvudvägar?*

– Ja, antingen litar vi på staten och dess resurser eller på människornas självaktivitet. Därmed vill jag betona att det just handlar om två huvudvägar, inte om principer att aldrig kunna kräva någonting av staten.

Drabbar oss själva

Vi kan kräva en massa lagar och beslut som ökar människors fri- och rättigheter och ställer resurserna till förfogande. Det gör vi också, varje dag. Men vi ska inte kräva repressiva lagar som begränsar de politiska fri- och rättigheterna, även om dessa lagar idag i första hand drabbar våra fiender. Ty vi vet att om sådana lagar kommer till, drabbar de i sista hand oss själva.

• *Men hur ser du på lagen om hets mot folkgrupp, kan man inte använda sig av den mot rasister?*

– Om ett radioprogram används för hets mot invandrare finns det ingen princip för mig att vara emot att någon stämmer programmet. Men personligen tror jag att det vore effektivare att istället för att kräva förbud kräva att till exempel invandrarorganisationer får den programtid de behöver för att bemöta och hacka sönder rasisternas argument, i etern. Vi ska akta oss för att ge oss själva censurstämpeln.

Och om man stämmer, gäller det en individ som fällt ett rasistiskt uttalande. Men ska vi för den skull kräva att etern stängs för vissa organisationer?

• *Till sist, Socialistiska Partiets folk är ju på många håll drivande i det antirasistiska arbetet. Hur kommer det sig?*

– Till skillnad från alla andra organisationer är vi en organisation på internationell nivå. Vi har ett helhetsperspektiv över gränserna och ser lättare frågans vikt. Det ligger ju i hela vår politiska tradition.

Gemensamma intressen

Till skillnad från socialdemokratin som framför allt ser sig som en nationell kraft, och till skillnad från gamla kommunistpartier, som visserligen talar om internationalism men med det menar att stödja Sovjet eller Kina, har vi alltid med internationalism menat något som grundar sig på arbetarnas gemensamma intressen över gränserna.

Och vad skulle vara ett mer konkret uttryck för internationalism idag, än att just organisera mot allt det som splittrar arbetarna i det här landet och över gränserna?

• *Hur ser du på de framtida uppgifterna?*

– Ett av de stora framtidsproblemen i det här arbetet är hur vi ska kunna förankra och utveckla det just i förhållande till arbetsplatserna och fackföreningarna. Ty det är så, om vi ser invandrarfrågan i dess helhet, att den främst är en arbetarfråga. Den största delen av landets invandrare tillhör antingen LO-kollektivet eller andra fackföreningar.

Visst är det väldigt bra med många kommittéer på skolor och i bostadsområden, men i längden avgörs kampen mot rasismen av hur arbetarrörelsen – som landets ojämförligaste starkaste samhällskraft – kommer att förhålla sig.

Håkan Blomqvist

Bakgrund om svensk flyktingpolitik: Hur ”generös” är den?

Ur *Stoppa rasismen* 1/1986

Svensk flyktingpolitik idag. Kan den kallas generös? Invaderas Sverige av flyktingar? Handlar det om organiserad människosmuggling?

Pekka Haapakoski från Stoppa Rasismen granskar den svenska flyktingpolitikens utveckling och slår hål på myten om Sveriges generositet. Han ger också sin syn på hur en sant generös flyktingpolitik skulle kunna se ut.

Myten om den svenska flyktingpolitikens generositet är lika gammal som felaktig. Den vilar främst på en så bräcklig och snäv grundval som mottagandet av cirka 11 000 latinamerikanska flyktingar efter de blodiga militärkupperna på 70-talet.

Den svenska staten har knappast någon anledning att slå sig för bröstet. Att myten överhuvudtaget kunnat överleva är ett talande bevis på den svenska flyktingdebattens nationella inskränkthet, brist på världsomfattande perspektiv och historiskt minne.

En kort tillbakablick på slutet av 30-talet kan hjälpa till att sätta den nuvarande debatten i rätt perspektiv. Då, som nu, skapade politiska, etniska och religiösa förföljelser i Europa stora flyktingströmmar. I nazismens Europa kanaliserades en liten del till Sverige: judar, zigenare och andra nationella minoriteter, kommunister och socialister.

Det svenska bemötandet kan dock knappast beskrivas som generöst. Redan det relativt låga antalet asylsökande, några tusen, satte skräck i såväl den svenska staten som den ”allmänna opinionen”, vilken i hög grad dominerades av rent rasistiska stämningar.

”Svensk folkstam”

Studenterna i Uppsala demonstrerade mot ”judeimporten” och för ”Sverige åt svenskarna”. Tidningarna spädde på med hysteriska rubriker om ”utlänningsinvasion i Trelleborg” eller ”Geschäft i inresetillstånd”. Högerpartiets och bondeförbundets representanter förfasade sig över den fara som de judiska flyktingarnas ”asiatiska folkstam” påstods innebära för den ”svenska folkstammen”.

Den socialdemokratiskt dominerade regeringen slog behårt vakt om Sveriges gränser. I all hemlighet övertalade den Nazityskland att trycka bokstaven J i judiska pass. Judarna kunde då lättare sorteras ut och avvisas vid gränsen. Endast ett par tusen judiska flyktingar lyckades ta sig igenom denna kompakta mur före krigsutbrottet.

Hur många tusen judar, zigenare och politiska motståndsmän som skickades tillbaka till döden är omöjligt att säga.

I krigets slutskede luckrades den svenska flyktingpolitiken upp något. Bland andra Raoul Wallenberg och Folke Bernadotte (som senare mördades av sionisterna i Palestina) gjorde beundransvärda insatser för att rädda överlevande judar från nazisterna.

Ett faktum- förblir dock att otaliga flyktingar då var bortom all hjälp.

Efterkrigstiden

Det nazistiska terrorväldets fall 1945 avskaffade dock inte flyktingproblematiken i världen. Lika lite ändrades den svenska flyktingpolitikens grundvalar av avslöjandena om de nazistiska folkmorden.

Efter kriget växte flyktingströmmen från miljoner till tiotals miljoner människor från alla kontinenter. Krig och inbördeskrig, politiskt förtryck samt etniska och religiösa förföljelser drev stora folkgrupper och till och med hela folk från hemländerna till eländiga lägerliv och förtvivlade sökanden efter trygga hamnar.

över 12 miljoner människor måste klassas som flyktingar och minst lika många befinner sig i ”en flyktingliknande situation” i dagens värld, menar FN:s flyktingkommissarie. Åtskilliga miljoner flyktingar i USA, Afrika, Asien och till och med i Europa syns inte i någon statistik, eftersom de lyckats ta sig in genom inofficiella kanaler.

Av dessa kanske 25-30 miljoner hemlösa och förföljda människor har Sverige de senaste åren tagit emot mellan 4 000 och 8 000 årligen, barn och andra anknytningsfall inräknade. Sveriges flyktingkvot är – och har varit sedan mitten av 70-talet – 1 250 per år. Därutöver tillkommer några tusental ”spontanflyktingar”.

Kalla fakta talar sitt språk. Huvudbördan av världens flyktingtryck bärs inte av Sverige eller Europa överhuvudtaget. Ruta 1 här bredvid belyser detta bättre än tusen ord. I statistiken ligger länder som USA, Frankrike, Västtyskland och England efter Sverige. Dessa har dock alla absorberat miljontals människor i sina samhällen genom flyktingliknande invandring från sina tidigare kolonier (gäller t ex England, Frankrike) eller genom legal eller illegal flyktinginvandring som inte syns i dagens statistik (gäller t ex USA, Västtyskland).

Svikit

stort sett har alla rika industriländer, i förhållande till sina resurser, svikit sina plikter mot världens flyktingar. Ändå klagar regeringarna i *alla* dessa länder att de inte har råd att ta hand om hela världens problem.

Ruta två här bredvid visar de viktigaste flyktinggrupperna under efterkrigstiden. Idag är de viktigaste asylsökande grupperna iranier, irakier, libaneser, palestinier samt kurder från Turkiet, Iran och arabstaterna.

Ruta 1

Flyktingarnas antal

Antal flyktingar i olika länder i relation till invånarantalet:

Vissa u-länder	Antal invånare per flykting
Libanon, Jordanien	4
Hongkong	5
Somalia	10
Angola, Guatemala	12
El Salvador	15
Kampuchea	19
Syrien	26
Pakistan (i absoluta tal drygt 3 miljoner)	28
Industriländer	Antal invånare per flykting
Australien	46
Kanada	71
Österrike	150
Sverige	229

Sverige-flyktingar

30 000 balter anlände under och efter andra världskriget.

25 000 öststatsflyktingar anlände under åren 1950-73.

800 amerikaner deserterade till Sverige under Vietnam-kriget.

10 000 greker kom under juntatiden 1967-74.

1 000 ugandier kom i samband med förföljelser i Uganda 1971-72.

12 000 syrianer/assyrier kom genom flyktinguttagning med början 1967.

11 000 latinamerikaner kom från och med kuppen i Chile 1973.

2 500 s k båtflyktingar kom till Sverige från flyktingläger i Sydostasien med början 1979.

I siffrorna ingår även kvotflyktingar. Källa: *Flykten till oss*. Utgiven av Rädda Barnen 1983.

Genom nålsögat

Den svenska flyktingpolitiken har dock alltid behandlat olika flyktinggrupper på olika sätt. Europeiska flyktingar i allmänhet, och öststatsflyktingar i synnerhet, har alltid haft lättast att komma in. Asiatiska och afrikanska flyktingar däremot, särskilt från västvänliga diktatorländer, har oftast haft lika svårt att passera den svenska gränsen som den berömda kamelen genom nålsögat.

Zigenska flyktingar i slutet av 60-talet, assyrier från 1976 och framåt och majoriteten av alla afrikanska flyktingar, utom eritreaner, har avvisats under synnerligen bryska former. Dagens flyktingar från mellanöstern bemöts med allt högljuddare hysteri.

Alla flyktingar kanske är jämlika, men vissa är mer jämlika än andra!

Det som är mest upprörande med dagens svenska flyktingpolitik är inte att den skulle vara på väg att avvika från någon generositet. I förhållande till stora flyktinggrupper har någon sådan aldrig existerat.

Det värsta är att invandrarmyndigheterna (regeringen, invandrarverket och polisen) allt öppnar bryter både mot internationella avtal och mot sina egna lagar. Samtidigt försöker de upprätthålla sin trovärdighet med cyniska och logiskt ohållbara bortförklaringar.

Hyckleri och dubbelmoral florerar som aldrig förr.

När tjuven ropar

Dagens viktigaste flyktingströmmar till Sverige och övriga Europa kommer från krigens och inbördeskrigens Mellanöstern, från länder som:

- Turkiet, sedan 1980 militärdiktatur som grovt förföljer och förtrycker sina minoritetsnationaliteter (kurder, armenier och så vidare) samt rutinmässigt fängslar, torterar och avrättar politiska oppositionella och lämnar ut politiska flyktingar till grannländer, som Iran.
- Iran, sedan 1979 en prästdiktatur som avrättat tiotusentals oppositionella – inklusive småbarn – och som är indraget i ett blodigt krig mot grannlandet Irak och mot sina egna minoriteter, som kurder. Som tvångsrekryterar sina unga män till kanonmat i kriget.
- Irak, sedan 1968 enpartidiktatur där en av världens effektivaste säkerhetspolis hänsynslöst slår ned all opposition, som sedan ”behandlas” med tortyr och avrättningar. Regimen för, sedan länge, krig mot landets kurdiska befolkning och sedan 1980 mot grannlandet Iran.
- Libanon, sedan 1975 ett land i ständigt inbördeskrig, där inga befolkningsgrupper går säkra för förföljelser. Landets stora palestinska befolkning har upprepade gånger utsatts för folk-mordsliknande förföljelser från maroniternas, syriernas, israelernas och senast shiiternas sida.

Att tiotusentals människor flyr för sina liv från sådana förhållanden och försöker ta sig till någorlunda ”säkra” länder – bland annat Sverige – är ingenting att undra över. Och att dessa människor i organiserandet av sin flykt använder sina familjers alla resurser och skaffar falska dokument – istället för att be ”äkta” dokument från sina förföljare – är inte bara naturligt, utan i många fall det enda sättet att rädda livet.

Men i stället för att utgå ifrån dessa självklara fakta har myndigheterna i Sverige och andra mottagarländer försökt att dribbla bort grundfrågan om dessa flyktingars situation och asylbehov. De gömmer sig bakom demagogiska skenargument om falska dokument, ”människo-smuggling”, ”rika lycksökare” och ”första asylland”.

Veritabla kampanjer förs av invandrarmyndigheterna och massmedia för att stämpla mellanösternflyktingarna som suspekta bedragare och allt möjligt.

Att koncentrera debatten till falska pass eller till organisatörer av flyktvägar, påminner alltför mycket om 30-talsdebatten om ”geschäft med inresetillstånd” för judarna. Att sätta press på dagens DDR för att få landet att stoppa flyktingtrafiken påminner alltför mycket om Sveriges uppgörelse med Nazi-tyskland om judepassen. Man kan ju på goda grunder misstänka att bakom dessa rökridåer ropar tjuven ”ta fast tjuven”. Det är ett obestridligt faktum att de svenska myndigheterna idag aktivt bryter mot internationella avtal och sina egna lagar för att administrera bort de obekväma flyktingarna.

Helhetsbilden klarnar

Låt oss då ta några exempel för att belägga påståendena om invandrarmyndigheternas/polisens lagbrott:

– Enligt den gällande lagen skall asyl beviljas för sökande som känner välgrundad fruktan för förföljelse om inte synnerliga skäl finns att vägra asyl. Bördan att bevisa avsaknandet av välgrundad fruktan ligger alltså på myndigheterna, men dessa ställer allt oftare lagens bestämmelser på huvudet: Det blir asylsökandes sak att skaffa fram bevisen för att de är hotade och lyckas de inte med detta, blir resultatet avvisning/utvisning – med dokumenterat ödesdigra konsekvenser för många asylsökande.

– Till asylrätten hör rätten att få sin ansökan ordentligt prövad om inte de uppgifter som sökande lämnat är uppenbart oriktiga. Polisens ökande direktavvisningar i Trelleborg, där tiotals asylsökande ”förhöras” och sedan direktavvisas på några timmar, gör fars av denna paragraf och hindrar allt större grupper av flyktingar från att få sin ansökan prövad enligt lagen.

– De svenska åtgärderna för att få DDR och flygbolagen att stoppa asylsökande redan utanför Sveriges gränser, liksom skickandet av poliser och flyktingspioner till utländska färjor och tåg, har ett syfte. De försöker hindra så många asylsökande som möjligt från att överhuvudtaget få sin sak prövad här – en rätt som FN-konventionen otvetydigt garanterar.

– Med hänvisning till ”första asyllandets” princip skickar Sverige allt större mängder flyktingar tillbaka till länder som inte undertecknat FN-konventionen (DDR) eller bara antagit den villkorligen och som bevisligen grovt bryter mot den (Turkiet och Iran).

Enligt gällande lagstiftning kan dock asylsökande skickas till sådana länder bara om man kan vara helt säker på att asyl kommer att beviljas. Att allt fler människor lagstridigt skickats till förföljelse, tortyr eller död i ”första asyllandet”, är i dag synnerligen väldokumenterat.

När man ovanpå allt detta lägger polisens allt vanligare och brutalare övergrepp mot flyktingar, förvaring av flyktingbarn i häkte samt berövandet av vissa flyktingars grundläggande rättigheter genom den så kallade terroristlagen, börjar helhetsbilden av den nuvarande svenska flyktingpolitiken klarna. I Västberlin är myndigheternas öppet uttalade politik att skrämja bort asylsökande med avsiktligt kränkande och omänsklig behandling. Invandrarverkets chef Palmlund talar i litet diskretare ordalag om ”åtgärder som minskar antalet asylsökande”. Parallellen är kanske haltande, men något ligger i den.

Opinionsbildningen

En av de värsta aspekterna av den svenska statens nuvarande flyktingpolitik är att den uppmuntrar och spär på direkt rasistiska reaktioner hos massmedia och andra opinionsbildare. Invandrarmyndigheterna har ju allt mer börjat motivera sin politik med en hotbild om okontrollerade flyktingströmmar som väller in i Sverige och som genom olagliga tricks försöker dra nytta av den svenska ”godtrogenheten”.

Inte enbart små fanatiska rasistsektorer, typ BSS, har tacksamt använt tillfället för att börja påverka opinionsläget i sina ljusskygga syften. Även stora, etablerade krafter i den svenska politiken och mediavärlden har börjat fiska på grumliga vatten i flyktingfrågan.

Moderaternas Ulf Adelsohn talade under val kampanjen inte bara om ”stackars negrer” utan han åkte även runt och krävde att flyktinglagens paragraf 6 skulle avskaffas, vilket idag skulle betyda att största delen av asylsökande utanför den lilla ärliga kvoten inte skulle ha en chans till asyl.

I Malmö kom det öppet flykting- och invandrarfientliga Skånepartiet med buller och bång in i fullmäktige och godkändes omedelbart som rumsren partner av de övriga borgerliga partierna. Gävleborgs läns landshövding Hans Hagnell – med sin bakgrund i LO och SAP – har med sina uttalanden visat att öppet rasistisk och människoföraktande hets mot flyktingar inte är främmande ens för höga statliga myndigheter och människor med bakgrund i arbetarrörelsen.

Än så länge har ingen av de stora etablerade samhällskrafterna entydigt vågat ställa sig mot den ökande opinionshetsen och kompromisslöst försvara flyktingarna och rätten till asyl.

En human och generös flyktingpolitik skulle förutsätta en grundlig kursändring – inte bara i Sverige, utan även i de övriga nordiska länderna och hela västvärlden – så att alla asylsökande skulle få sina ansökningar noggrant prövade, att alla människor som i sina hemländer riskerar förföljelser skulle få asyl och att de asylsökandenas mänskliga rättigheter i alla avseenden skulle respekteras.

Smittosam sjukdom

På kort sikt skulle detta utan tvekan kraftigt öka antalet mottagna flyktingar i Sverige och ännu kraftigare i de flesta grannländerna, men det skulle ändå vara både rättvist och i de flesta vanliga människors egna intressen. Varför?

Dagens flyktingsituation i världen är bara ett uttryck för att allt fler människor i allt fler länder dagligen berövas sina mest elementära demokratiska rättigheter och även den mest grundläggande av alla rättigheter: rätten att leva.

Krig och kriser kastar miljontals människor från sina hemländer till förhållanden där de är helt beroende av andra människors solidaritet. En situation där ett fåtal av världens länder och ofta de fattigaste länderna – får bära så gott som hela den bördan, är i längden ohållbar och skapar bara jordmån för nya klyftor och nya motsättningar som hotar världsfreden.

Men vanliga, arbetande människor har även konkretare och mer näraliggande orsaker att försvara flyktingarnas sak. Bakom varje flyktingström från varje enskilt land ligger oftast en serie nederlag för vissa grundläggande rättigheter: politisk frihet, demokratiska rättigheter eller tidigare erkända nationella, språkliga eller religiösa minoritetsrättigheter.

En förlust av sådana rättigheter i ett land är som smittosam sjukdom och hotar samma rättigheter i alla länder – tänk bara på fascismens segertåg i Europa på 30-talet.

Alla Europas folk som minns ockupationsåren borde förstå vilken oerhörd betydelse rätten till asyl har för förföljda människor – inte bara för att överleva, utan också för att återuppta kampen för demokrati och folkmakt i sina länder.

Till skillnad från dagens makthavare har vi vanliga arbetande människor bara dessa rättigheter och vår egen ömsesidiga solidaritet att lita till. Det är i grund och botten dessa rättigheter och denna solidaritet som kampen om flyktingpolitiken gäller, även i dagens Sverige.

Pekka Haapakoski

Rasismens rötter

Ur *Stoppa rasismen* nr 2/1986

Hur har de rasistiska idéerna uppstått och vem har genom tiderna haft intresse av att hålla dem vid liv? Hur har rasismen förändrats med tidens gång och hur kan man bäst bekämpa den rasism vi står inför i dag? Dessa frågor går Pekka Haapakoski in på i det här debattinlägget, som behandlar ämnet historiskt och med överblick över hela Europa. I nästa nummer av *Stoppa Rasismen* återkommer Pekka med en fortsättning som ska handla om rasism och fascism i Sverige av i går och i dag.

Fenomenet rasism finns det många förklaringar till. Somliga ser rasismen som en försvarsreaktion på allt ”främmande” från osäkra, auktoritärt uppfostrade människor. Andra talar om konkurrensen om de allt färre jobben eller om rasismen som en medveten statlig politik för att ”söndra och härska”.

Det ligger någonting i alla dessa förklaringar, men ingen av dem är tillräckliga för att förklara rasismen som samhällsfenomen – ett fenomen som levtt kvar århundrade efter århundrade, och som genomsyrat i stort sett alla västerländska samhällen.

Att rasismen varit så seglivad kan i sista hand bara förklaras med starka bakomliggande materiella orsaker.

Fördomar, hat och krig mellan organiserade människogrupper har existerat i olika former så länge som människosläktet varit delat i stridande samhällsklasser, nationer och stater.

Den ”moderna” rasismen är dock ett betydligt yngre fenomen. Den härstammar från 1500- och 1600-talen, då ett antal europeiska nationer plötsligt utvecklade en rad revolutionerande tekniska uppfinningar – som nya överlägsna vapen – samt ett helt nytt samhällssystem som gav dem ekonomiska resurser och motiv att börja erövra och underkuva hela den övriga världen.

Inom en relativt kort tidsperiod erövrades och förslavades med eld och svärd hela kontinenter, ursprungsbefolkningarna utrotades eller förvandlades till slavar eller rättslösa tvångsarbetare.

Europas och Nordamerikas nuvarande rikedomar – och nuvarande samhällssystem – byggdes på grundval av slavhandel, tvångsarbete och hänsynslös rovdrift av natur och människor i Afrika, Asien och Latinamerika.

Detta system befästes genom en serie erövrings- och omfördelningskrig till ett världsomfattande kolonialsystem där alla nationer ”visste sin plats” och den enes frihet vilade på den andres ofrihet.

Den moderna rasismen skapades av detta nya världssystem som dess ideologiska spegelbild – den uppstod inte ur tomma intet. Orättvisor, som var outhärdliga, kunde bara accepteras om de uppfattades som ”högre” människorasers naturliga maktutövning över ”lägre” varelser.

Européerna började nu se sig själva som naturliga herrefolk, efter att på medeltiden ha känt sig underlägsna till exempel de kinesiska och arabiska kulturerna – med all rätt. Den rasistiska herrefolksideologin spreds genom århundraden systematiskt av de härskande och slog djupa rötter i folken i Europa.

Slaveriet är idag avskaffat, men än idag sliter miljoner människor runt om i världen under slavliknande arbetsförhållanden, för att berika ett fåtal multinationella storföretag.

Kolonialpolitiken är huvudsakligen avskaffad, men dess främsta funktion består genom de ojämna bytesförhållandena och det ensidiga ekonomiska beroendeförhållandet mellan västvärlden och dess forna kolonier.

Rikedomarna strömmar fortfarande åt samma håll – skillnaden är att de forna koloniernas politiska administration nu ligger i inhemska händer och dessa får sina smulor av bytet.

Idag motiveras västvärldens försök att med ekonomisk-politisk utpressning och ibland med militära ingripanden hålla ”tredje världens” folk svaga, splittrade och underkuvade inte längre med termer som ”herrefolk” och ”tjänarfolk”. Istället talas det om ”instabilitet”, ”omogenhet”, ”osund nationalism” eller ”kommunistiskt hot” som västvärlden måste hjälpa till att bekämpa.

Rudyard Kiplings gamla fras om ”den vite mannens börda” lever vidare i 1980-talets förändrade värld, och i grund och botten handlar det om samma gamla rasism.

De moderna folkvandringarna

De växande människomassor, som strömmat över gränserna på alla kontinenter i sökandet efter nya hemländer, är en av orsakerna till att rasismen vid senare hälften av tjugonde århundradet fått nya drag. I grund och botten har dessa moderna folkvandringar sitt ursprung i

samma världssystem som skapades av kolonialpolitiken – en ojämn utveckling mellan länderna, en tudelning av världen. Rikedom, arbete, välfärd och demokratiska rättigheter är koncentrerade till vissa kontinenter medan andra får fattigdom, arbetslöshet, misär och förtryck.

Totals miljoner människor runt om i världen har lämnat sina länder efter andra världskriget för att söka sig en framtid. Strömmen går

till USA från Latinamerika,
till södra Afrika från övriga Afrika,
till rika oljeproducerande länder från fattiga arabländer,
till de snabbt industrialiserade östasiatiska kustländerna från övriga Asien,
till Västeuropa från Sydeuropa, Afrika och Asien.

Som resultat av denna process har Västeuropas industriländer idag minst 15 miljoner invandrararbetare.

Arbetskraftsmigrationen över gränserna orsakas inte bara av fattigdomens och arbetslöshetens tryck i utvandringsländerna utan också av arbetskraftsbristens sug i mottagarländerna. Annars skulle de västeuropeiska staterna inte tillåtit invandring i någon större skala.

Under hela efterkrigsperiodens högkonjunktur importerade dessa stater utländsk arbetskraft i stor skala och underlättade på alla sätt denna invandring för att hålla hjulen snurrande. Först i och med den tilltagande ekonomiska krisen, från 70-talet, började stat efter stat stänga igen sina dörrar för nya invandrare och i vissa fall tvinga ut ”gamla” invandrare (som t ex Schweiz och Västtyskland).

Invandrararbetarna möter allt hårdare diskriminering på allt fler områden. De har blivit de första offren för den växande massarbetslösheten, de har i ökande grad gjorts till den allmänna samhällskrisens syndabockar och de trakasseras med allt grövre medel – av såväl de statliga myndigheterna som de nya framväxande rasistiska och fascistiska kampgrupperna.

Hur har utvecklingen kunnat vända så fort? Vilken roll har egentligen invandrararbetarna i den nuvarande krisen? Vad representerar de nya rasistiska strömningarna i dagens Västeuropa?

Invandrararbetarnas roll i de västeuropeiska samhällena har inte ändrats speciellt mycket, inte heller de härskandes grundsyn. Invandrararbetarna har genom efterkrigstidens alla årtionden betraktats som ett nödvändigt ont – som arbetsmarknadens nödvändiga men besvärliga reservstyrka.

Denna reservstyrka var, under ”de goda” åren på 50- och 60-talet en absolut nödvändighet i uppbygget av en blomstrande välfärdskapitalism. Då syntes inte mycket av dagens öppna rasism och invandrararbetarna välkomnades i land efter land. Och ändå var synen på invandrarna i grunden lika rasistisk då som nu.

De västeuropeiska staterna och arbetsgivarna har alltid betraktat invandrararbetarna som en förbruksvara som kan köpas när den behövs på (arbets)marknaden – och slängas när de inte behövs längre. Invandrarna behövdes på de tyngsta, smutsigaste och tråkigaste jobben – de jobb som de inhemska arbetarna inte längre ville ha.

För att hållas på plats berövades invandrarna i regel inte bara sina politiska och kulturella rättigheter, utan även många av de sociala rättigheter som länge varit självklarheter för övrig befolkning i Västeuropa. Skräddarsydda system skapades för arbetsgivarnas behov – från Västtysklands ”slit och släng”-gästarbetarsystem, till Schweiz säsongarbetarsystem och Frankrikes omfattande illegala arbetsmarknad.

Kapitalägarna och deras pengar kan fritt röra sig över alla gränser i dagens Europa – arbetskraftsmigrationen har aldrig varit någon fri rörelse av arbetare över gränserna, inte ens under de ”goda” åren.

Invandrararbetarna har aldrig accepterats som en fast, fullvärdig och likaberättigad del av de västeuropeiska samhällena. Nyckelordet för hela den västeuropeiska invandrapolitiken är fortfarande rasism, en rasism som vänds mot invandrararbetarna för att pressa ned och tvinga ut dem. Men rasismen är inte någon enkel raklinjig fortsättning av den gamla ”herrefolks-rasismen” utan innehåller flera nya och motsägelsefulla drag.

Kontrollerad och okontrollerad rasism

Dagens västeuropeiska stater är fortfarande nationalstater som försvarar sina ekonomiska intressen gentemot konkurrerande länders intressen. De ser det som naturligt att försvara ”inhemskt” kapital, inhemsk produktion – och inhemskt arbete mot utländskt kapital, utländsk valuta och utländskt arbete (invandrararbetare).

Nationalistiska och protektionistiska stämningar och krav har under de senaste åren gjort sig breda överallt i Europa.

Eftersom det alltid varit lättare att slå mot oorganiserade människor än starka ekonomiska intressen, har invandrararbetarna överallt blivit de första offren för de nationalistiska kampanjerna.

De stängda gränsernas politik, de allt hårdare diskriminerande åtgärderna mot invandrarna och ”skicka hem dom”-kampanjerna har redan skördat många offer och fungerat som arbetsmarknadspolitisk ”säkerhetsventil”.

Allt detta har aktivt hjälpt till att sprida rasistiska och invandrarfientliga stämningar bland befolkningen – med staterna och arbetsgivarna som huvudansvariga, men tyvärr också med de fackliga och politiska arbetarorganisationerna som medskyldiga.

Att staterna blivit mer invandrarfientliga och rasistiska betyder dock inte att de skulle stå för eller ens gynna alla former av rasism i samhället. Dagens västeuropeiska stater ingår också som delar i ett framväxande internationellt system som kräver en hög grad av varutbyte, kapitalrörelser och arbetskraftsrörelser över gränserna. Rent nationella krisläsningar är inte längre möjliga.

En del invandrare behövs som permanenta delar i ekonomier men det behövs även ett rörligt, konjunkturellt inslag av invandrararbetare. Därför sprider och främjar dagens västeuropeiska stater nationalistiska och rasistiska stämningar bland befolkningen i allmänhet samtidigt som de efter förmåga försöker hålla dessa stämningar under kontroll och hindra framväxandet av okontrollerade hatrörelser ”nerifrån”.

Rasistiska impulser och ideologier är dock ingen vattenkran som kan öppnas och stängas av statliga myndigheter efter behov, utan när de en gång uppstår lever de och utvecklas enligt sin egen logik.

Extrema rasistiska rörelser har vuxit sig starka under de senaste åren. National Front i England och Front National i Frankrike är de mest kända, men långt ifrån enda, exemplen.

Dessa rörelser har tagit fasta på de nationalistiska, rasistiska och invandrarfientliga dragen i sina staters politik och kombinerat dem med de värsta kolonialt-rasistiska traditionerna, med starka element av fascism.

De har strävat efter, och i viss mån fått, en ”folklig” förankring hos småborgerliga och mellanskiktsgrupper men också bland arbetare och gatornas ungdomar – genom att göra

invandrarna till arbetslöshetens och samhällskrisens syndaböcker; genom att kräva invandrarnas utvisning som ”slutlösning” på krisen.

Sådana rörelser kan och måste bekämpas med starka och enade motrörelser. De nyfascistiska rörelserna är fast förankrade i vissa drag i de västeuropeiska nationalstaternas karaktär, de har djupgående ideologiska rötter i sina länders historia och de har i de nuvarande krisförhållandena verkligt utrymme att torgföra sin ”lösning”. De kommer inte att falla för en vindpust. Motvinden måste vara stark och ihållande!

Vad krävs av oss?

Vi måste dra fram och systematiskt angripa rasismens materiella rötter – utsugningen och förtrycket av ”tredje världens” folk och utnyttjandet av invandrararbetarsystemet i dagens samhälle.

Vi måste erkänna att de nuvarande västeuropeiska samhällenas välfärd vilar på dessa gruppers arbete och att invandrararbetare och flyktingar från tredje världen inte är ”snyltgäster på vår välfärd”, utan har samma rätt till arbete, liv och trygghet i Europa som dess andra invånare.

Kampen mot rasismen kan inte föras framgångsrikt inom de nuvarande nationalstaternas snäva ramar, eftersom nationsgränser och försvaret av nationella särintressen är en av de viktiga källorna till rasismen. Vi måste föra en systematisk kamp för lika rättigheter för invandrare och flyktingar – politiskt, socialt och kulturellt – samt för rörelsefrihet över gränserna för vanliga människor, varifrån de än kommer.

Kampen mot rasismen måste föras oberoende av de nuvarande statsapparaterna och regeringarna, för de är en del av problemet – inte av lösningen. Samtidigt med kampen mot varje form av statlig rasism och diskriminering måste de rasistiska extremistorganisationerna pressas tillbaka, isoleras och besegras. Vi kan inte begränsa oss till försvar mot rasismen utan vi måste förändra de nuvarande samhällsstrukturerna för att därmed genom breda massmobileringar utrota rasismens alla rötter.

Kampen måste grunda sig på vanliga arbetande människor och deras organisationer.

I en sådan kamp mot rasismen kan och bör invandrarna och ursprungsbefolkningarna agera hand i hand – bygga en bro över klyftor som idag delar dem och stänger vägen till verklig samhällsgemenskap och jämlikhet.

Pekka Haapakoski

Debatt om Diskrimineringsombudsmannen

Ur *Stoppa rasismen* nr 2/1986

Diskrimineringsombudsman – framgång eller bakslag?

Sverige har sedan 50-talet blivit en arbetsmarknad och fristad för omkring 800 000 invandrare och flyktingar. Dessa människor har inte haft något rejält lagligt skydd mot bl a diskriminering på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden.

För att klargöra begreppet diskriminering, som också betyder särbehandling, kan det vara värdefullt att se på Sydafrika. Diskriminering och segregation på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden, inom sjukvården och utbildningen o s v har stöd i den sydafrikanska lagen. Hela världen visar sin avsky för Sydafrikas diskrimineringspolitik.

Men hur är det i de länder som så hårt kritiserar det rasistiska systemet? Hur är det i Västtyskland, Frankrike och Sverige? Om man tar Sverige som exempel är det helt klart att det förekommer diskriminering och segregation. Det är ingen tillfällighet att arbetslösheten bland invandrare är dubbelt så hög som bland svenskar. Det är inte heller någon tillfällighet

att det finns bostadsområden, där bortåt hälften är invandrare. Dessa bostadsområden är också mycket dåliga bostadsmiljöer.

Invandrarfientliga organisationer är tillåtna i Sverige. Skånepartiet har tillstånd att sända invandrarfientliga program. Skånepartiet är dessutom ett etablerat parti i Skåne och reglerar tillsammans med tre riksdagspartier över Malmö kommun. Malmös skattebetalare ger ekonomiskt stöd till detta invandrarfientliga parti. Allt detta med lagens stöd!

Sverige undertecknade 1971 frivilligt en FN-konvention mot rasdiskriminering. I konventionens artikel 2 heter det, att staterna ”*skall förbjuda* och med alla lämpliga medel, däribland den lagstiftning som omständigheterna påkallar, göra slut på rasdiskriminering från persons, grupper eller organisationers sida.” Formuleringen har på svenskt håll tolkats så att en konventionsstat alltid har valet mellan lagstiftning och andra ”lämpliga medel”.

Artikel 4, som ålägger konventionsstaterna att ”*olagligförklara och förbjuda* organisationer och organiserad och annan propaganda, som främjar och uppmanar till rasdiskriminering, samt förklara deltagandet i dylika organisationer eller dylik verksamhet som en brottslig handling, straffbar enligt lag”.

Det är inte svårt att utifrån det ovannämnda dra slutsatsen att Sverige ej fullföljer det avtal som svenska statsmän har undertecknat.

Regeringen tillsatte diskrimineringsutredningen och invandrapolitiska kommittén, med uppgifter att bl a kartlägga etniska relationer, d v s förhållandet mellan folkgrupper, i Sverige. Utredarna föreslog bland annat förbud mot rasistiska organisationer, skärpning av straffet för ”Hets mot folkgrupp” och ”Olaga diskriminering”. Dessutom föreslog man förbud mot diskriminering på arbetsmarknaden. Regeringen har ej godtagit förslagen. Istället har vi fått en diskriminerings-ombudsman.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) och nämnden mot etnisk diskriminering började sitt arbete den 15 juli 1986. DO är advokat Peter Nobel och nämnden består av ett justitieråd, en (s)- och (fp)-riksdagsledamot. DO skall ge diskriminerade personer råd om hur de kan tillvarata sina rättigheter. Genom överläggningar med myndigheter, arbetsgivare, bostadsföretag m fl skall DO ta initiativ till åtgärder. Ombudsmannens verksamhetsområde spänner över hela samhället. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt arbetslivet.

Den enda tvångsåtgärd som DO kan tillgripa är att arbetsgivaren kan föreläggas vite, d v s betala böter om han vägrar att överlägga eller vägrar lämna DO begärda uppgifter.

DO själv säger att det är klokt att regeringen först valde att genom frivillighet försöka lösa etnisk diskriminering på arbetsmarknaden. Att arbeta med attityder är minst lika viktigt, hävdar DO.

Jonas Widgren på arbetsmarknadsdepartementet säger att genom DO:s arbete får vi en kartläggning av diskrimineringen i Sverige. Visar det sig att problemet är allvarligt är regeringen beredd att tillgripa lagstiftning. SAF och LO vill inte ha en förbudslag. LO anser att ingen skall diskrimineras på arbetsmarknaden. Det gäller både svenskar och invandrare.

Det finns flera lagar som ger invandrare ett lagligt skydd. Två av dessa är tryckfrihetsförordningen och hets mot folkgrupp/olaga diskriminering. Men dessa används mycket sällan. Brist på kunskaper, passivitet, rädsla att träda fram, är några skäl varför det är sällsynt med anmälningar.

En kartläggning av rättsväsendets handläggning av dessa frågor har visat på uppenbara brister. Av totalt 385 anmälningar under perioden 1973-1983 avskrevs bortåt hälften av polisen, de flesta enligt juridisk expertis i strid med gällande bestämmelser. Av resterande 167 fall har

åklagare avskrivit 150 och 17 beslut ledde till åtal. Med tanke på det höga avskrivningsantalet har riksåklagaren beslutat att varje anmälan skall handläggas av högre instans, nämligen länsåklagare.

Jiri Kminek

Varken framgång eller bakslag

Jiri Kminek kommenterar i sitt inlägg tillsättandet av statlig diskrimineringsombudsman, beskriver några aspekter av diskrimineringen i Sverige och drar långtgående slutsatser om de viktigaste uppgifterna framöver i kampen mot rasism och diskriminering.

Hans huvudtes är ungefär följande: Rasismen och diskrimineringen kan fortsätta att existera och gro eftersom de rasistiska organisationerna inte är förbjudna i lag, samtidigt som lagstiftningen i allmänhet är för svag och dessutom inte tillämpas i tillräcklig omfattning.

Därför är det enligt Jiri, en av den antirasistiska rörelsens och lokalföreningarnas viktigaste uppgifter att ta itu med dessa frågor: kräva förbudslag och annan lagstiftning, systematiskt uppvakta myndigheter med krav på effektivare tillämpning av lagarna samt anmäla fler fall till Diskriminerings-ombudsmannen.

Jag tror att om den antirasistiska rörelsen i Sverige i sitt arbete skulle följa Jiris inriktning, skulle detta leda oss till en återvändsgränd. Det skulle i allt för hög grad förvandla rörelsen till lobbyverksamhet gentemot olika statliga myndigheter, lagstiftningsorgan, domstolar o s v. Det skulle förvisso kunna sysselsätta en del juridiskt sakkunniga experter i granskandet av lagar och dessas tillämpning i enskilda fall, men vilken roll skulle de vanliga människorna utan några specialkunskaper skulle kunna ha i en sådan verksamhet? Hur skulle detta kunna leda till den höjda aktivitetsnivån, vilken även Jiri verkar efterlysa?

Om det är någonting som från första början klart skilt rörelsen Stoppa Rasismen från alla andra som sysslat med samma frågor, så är det just det att vi alltid förstått och sagt att rasismen och diskrimineringen i samhället bara kan motverkas och stoppas genom att vi aktivt drar med största möjliga antal vanliga människor och organiserar dem i konkret handling på gator och torg – på arbetsplatser, i bostadsområden, i skolor och överallt i själva civilsamhället. Den kampen kan varken organiseras eller vinnas i parlamentets korridorer eller domstolar, ty det är inte där den aktiva opinionen och kollektiva styrkan för att stoppa rasismen finns. Den kan bara skapas där vi bor, arbetar, studerar eller demonstrerar. Att ta itu med den uppgiften – där var och en kan vara med – måste vara den centrala uppgiften för Stoppa Rasismen och den enda vägen till högre aktivitet.

Jiris inlägg är inte bara ett exempel på den övertron på den svenska statsbyråkratins förmåga att lösa alla samhällsproblem uppifrån genom lagar och förbud som tyvärr i väldigt hög grad präglat den svenska samhällsdebatten. Den grundar sig faktiskt på en tes att det är önskvärt att den svenska staten genom nya förbudslagar samt genom domstols- och polisåtgärder ytterligare begränsar organisations-, demonstrations- och yttrandefriheten i landet och att sådana åtgärder kan stoppa rasismen och diskrimineringen. Jag håller inte med denna tes – all erfarenhet talar mot den. Det finns sedan länge en lagstiftning i Frankrike som förbjuder rasism, men det har inte hindrat Jean-Marie Le Pens öppet rasistiska parti från att växa till landets tredje största parti.

Det finns sedan länge förbud mot nazismen i Västtyskland, men detta har inte hindrat öppet nazistiska grupper och strömningar från att växa och ta till ökande terror mot landets invandrarbefolkning.

Dessa grupper kan alltid kringgå lagstiftning och förbud genom att byta skepnad och fortsätta växa så länge de inte bemöts av en aktiv, välorganiserad styrka i själva samhället – en styrka som inte passivt väntar på att staten skall stoppa rasisterna och försvara dem mot rasistvåldet.

Om fallet Ronny Landin har lärt oss någonting, så är lärdomen just detta: Det rasistiska hotet kan bemötas bara om människor inför sådana hot solidariskt sluter sig samman, ställer upp på varandra och är beredda att försvara sig själva.

Att sprida denna insikt och att organisera utifrån den, är idag tusen gånger viktigare uppgift för den anti-rasistiska rörelsen än en aldrig så intensiv uppvaktning av diskrimineringsombudsmannen.

Pekka Haapakoski